Nº 51

25

La Vida moderna.

Drama en tres actes y en prosa, original de.....

Lema:

„ In sudore vultus tui vescêris pane „ Genes. III. 19.

Personatges.

D. Joan
D. Enrich
Da Carme } pares de
Guillém } y
Roseta.
Mn. Manel , germá de Da Carme
Pau, vell criat de la familia de D. Enrich.
Metje - Jutje - Actuari ó Escribá. Procurador. Dos alguatzils.

= Epoca, moderna. =

Dreta y esquerra, les del espectador..

~~Dedicatoria~~ X

26

Al Reverent Sr. Dn. Ignasi Verdós y Mauri, pbre.

Caríssim Ignasi: Jo no sé si tú t' recordas de mí, com jo de tú. Lo que sí m' consta per manera certa y positiva es qu' aquella germanívola amistat que féu un, de nostres dos cors, en los agre. dolços dies de nostra joventut ó en los ja llunyans temps de nostres ilusions primerenques, ni s' ha refredat en mí ab lo gel de ton silenci, ni ha minvat un borrall ab l' amargor de ta ausencia: com marisch arrapat á les rognes, així es élla pera tu, sense que l' hajan esborrada ni feta minvar les onades dels anys, ni los etzars capritxosos é incansables tribulacions de la vida.

Tal volta durant lo temps (que amedit per mon carinyo m' apar de segles) transcorregut de desde l' jorn en qu' emprengueres lo nóu camí de ta pelegrinació damunt la terra, hauràn ar-

rivat fins á tú los plants y ~~preocupades~~ queixes de mon anyora-
ment: no aixís fins á mí les teves, si hi son ó han existides, ab 27
lo qual m'has condempnat al martyri de la incertitut ó al cruel
ostracisme de tes noticies que, com una gota d'aygua pera l'assedegat, servit m'haurian quan menys de consol y refrigeri.

Tú obstant, alguns colps, m'ha parescut qu'adintre del meu
repercutián les pulsacions de ton cor; i que tant m'estimá! com si fossen dolorosos y tot, embograntme de tristesa, no he sapigut llavors si
debía plányert pera acondolarte en tes solitaries afliccions, ó admirarte, y envejarte ensemps, en lo heróich de ton sacrifici.

Jo, prou voldría ésser oraneta pera volar ahont tú ets y hostatjarme en ta materna celda; peró ja que no puga ferho per manca d'ales, vindrá á vétrer aquest mon llibre que t'dedico, y
allá ahont tú dias, te parlará de mí tot trasmetente quins son los

meus desitjos envers n'aquest amich del ánima y quins los meus precis al deixeble de Jesús que casa y familia y honors y dignitats deixá com á feixuga càrrega, pera seguirlo y amarlo ab la caritat modesta y ab lo foch inextinguible de les ánimes privilegiades.

¡Déu 'ho vulla beneheica á tot hora, anyorat Ignasi!; y quan tes consagrades mánus l'aixequen damunt del altar sant; quan absort l'esperit, aclaparada la inteligencia y tremolós lo cor lo tinguas tu en lo sacrosant Sacrifici á prech de llàvi, demánali quelcom .. lo que tu vulguis, pera ton amich de sempre!

L'autor

+

Acte primer.

L' escenari representará una gran sala, de les anomenades de confiança, adornada ab riquesa y luxo. Entre'ls mobles, hi figuraran una arca de noguera ab calaixets de segret y un elegant piano - La escena estará il·luminada per un quinquet artístich y de gust modern, fácil de manejar. - Elegants continatges (de damás ó de vellut d'Utrech) quadros al óli, fanchs, etc. ben col·locats y distribuhits convenientment, completarán la decoració. - L' acció passa á Barcelona uns quants anys enredera. -

Escena primera.

D. Enrich y D. Joan.

(Aquest entrant y dirigintse á saludar á n' aquell ab grans mostres d' intimitat y franqueza.)

D. Joan. - Aquí m' tens, Enrich: dispénsam' si no he sigut del tot a-
matent en correspóndre á ta cita. Una liquidació urgent y un
telégrama intempestiu, m' han fet entretenir al escriptori mes
temps de lo que m' pensava.

D. Enrich - No m' venia tampoch de cinch minuts, Joan: aixís, mentres t'
esperava, he acabat lo despatx de la firma... y...; ¿ dís prédda ?

D. Joan Sempre n' tinch y may ne porto pera tú;..., ja ho sabs!...

D. Enrich Mellor: aixís, ab mes cataxa, podré ara parlarte del negoci ó del assumpto qu' á Bolsa te he dit volia consultarte.

D. Joan. Estich á ta absoluta disposició. (Pausa curta: s' abstenen los dos un aprop del altre encenent abans un cigarret)

D. Enrich (ab ingenuitat y pena) Tú sabs, Joan, lo desgraciat qu' he sigut d'un temps ençá en lo joch y en la Bolsa...: ja no t' parlo del negoci, hont apar que hi ploheun les quiebres: en aquesta, com en aquelle, la sort se m' ha girat d'una manera abrumadora

D. Joan. (assentintshi) Sí... sí; realment; y si ara no fas bonet...
D. Enrich ¡Oh!.. lo cás es que ni esperanses tinch de pogorles ni tantejar, puig, parlante ab confiança, me trobo ofegantme... ab aygua al coll!

D. Joan (fingidament sorprés), Home... home!.. ¿y cóm?... no m' creya que fós tant...
D. Enrich (ab gran abatiment); ¡Ets aixís...!: estich arruinat...!
D. Joan (ab dampnada intenció); ¡Bá!; no t' encaparrís, Enrich: compta, ab mil recursos encara: téns nombrosos corresponsals... molts fins al Nort-América, ...que són de llum... en la caixa guardas dipósits... téns...

D Enrich (interrompentlo), ¡De tot he usat y fins... abusat!.
D. Joan. ¡No t' desesperís...! ab poca aygua t' negarías, home!... ¿Arrauxirse en lo negóci devant d' un perill...!... ¡bá!, acut al crédit!

D. Enrich ¡Es tart!: tinch ja barradas ses portes...
D. Joan. ¡Descompta pagarés...!
D. Enrich Ab ton aval... encara; ab ma sola firma... es impossible

puig ni al Banch ni enlloch, me la volen

D. Joan. Empenya ... ó vénte'ls valors, ... tens ó dels altres, qu'això poch
importa mèntres te fassés ab diners ... de moment ...

D. Enrich ¡No n'conservo ja ni una làmina !..., tot es á la barraca !..

D. Joan. (ab calma) No t'desespéris: veyàm; busquém un mòdi...

D. Enrich Per això t'he dit que vinguessés;.. (ab afany) per això t'acabo
d'ésser franch, més que á un germá...

D. Joan. (Després de cavil·lar) No sé... (com si parlás ab sí mateix)

D. Enrich. Jo, no n'hi veig no més qu'un... un de tot sol...!

D. Joan. ¿Quin es?... (fingint sorpresa i interés)

D. Enrich ¡Tú!... tú ets qui m'pots salvar

D. Joan ¿Jo?... ¡ay Enrich!... (ab mostres de gran conturbació, fingida)

D. Enrich. Sí... tú, si vols, pots salvarme de la deshonra...'

D. Joan Moments abans...; sí!; però, ara (abaixant la veu y demostrant

(greu sentiment) m' trobo de fá no fa com tú...!

D. Enrich (eglagat) ¿Es cert...? oh! quin horror...! (y colpetjantse l' cap)

D. Joan. La bofetada baixa d'aquesta tarde... m'ha partit pe'l mitj...!

D. Enrich ¡Bixis, doncs,... no hi ha remey...?

D. Joan (ab freda impassibilitat) Sí, home, sí; pera tot n'hi ha, manco pera la mort. No digas criatura... y dominat'... Veuràs.

D. Enrich (obrint un palm d'ulls) ¿Que?...: ¿tu comptas...?

D. Joan (ab aplom) Salvarte... y salvarme...!

D. Enrich. ¿Com?...

D. Joan. Senzillament: tornant á jugar aquesta nit.

D. Enrich (esvarat) ¡Impossible!: això fora una bojeria criminal ó... una infamia...!

D. Joan (ab fredor) O... una ximpleta t' no ferho, Enrich!. Escóltam: la fortuna es mudable y capritxosa: tempstémla doncs; puig ¿qui t'assegura que no se girará á favor nostre...?

D. Enrich (parlant inconscientment) Sí;... sí; peró...

D. Joan Un colp de dáus bén donat, ó una jugada en la que hi arrisquém lo tot pe'l tot, encara pót fernos semblar un somni! lo terrible perill que ns amenassa..

D. Enrich (asserenantse) Oh, nó!; no pót ser!: vaig prométre á la Cármen que no jugaria més y... vull cumplirho!

D. Joan ¡Precisament quant fentho, t'enfonsas!... ademés, les donen, ¿qué hi entenen ab aixó?... com lo gat, á fer cullerets...

D. Enrich Si no hi entenen, ho prevénen!: ¡bé massa, Joan, que per no haverme ascoltat á la Cármen, me'n remordeix la conciencia!

D. Joan (ab agre reconvenció) ¿La conciencia?... un home de negocis no n'dén tindre;... y si n'té, y no la ofega;.. pitjor per ell!

D. Enrich (doptat y reptantlo) ¡Joan?

D. Joan. (fredament) Aquest, es lo meu modo de pensar: si no t'agrada, no l'prengas; no sé que dirthi!

D. Enrich — ¿... l'honra? ... y la justicia? ...

D. Joan. — ¡Riquets tingas, Enrich!: la vida moderna vol això y això demana... (ab profón cinisme)

D. Enrich — ¡Una volta ~~Una volta~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~...

D. Joan. Com tú vullas...

D. Enrich ¿ T'apar així ?

D. Joan Bé del tot, Enrich: quedém en córrer la mateixa sort; ó fugirém tots dos, ó tots dos serém altra volta millonaris...

D. Enrich ¡ Gracies, Joan! (donantse les mans ab efussió)

D. Joan Fins al Liceo ¿eh, Enrich ? (anantsen)

D. Enrich Sí. (acompanyantlo). A reveurer, Joan! (se n'va aquest)

Esc. II.

D. Enrich y ,(mes tart) En Pau.

D. Enrich. (assentantse cavilós) Nó sé quin ascendent té sobre mon: (per D. Joan) son accionat, son modo de dir... l'accent mateix de la veu m'apareixen ser com una corrent magnética que m'hi subjectan... Sa en lo col. legi, sa voluntat era la meva... (aixecant-se y caminant seguitós amunt y avall); Mal haja l'hora en gue! més... ¿ quina culpa hi té ell...? : li demano un consell,...

me l'dóna y... Santes pasqües... Sll es home de bé; també jo...
¿Home de bé?...¿ho es ó pot dirse que juga lo que's seu y lo
que no lho es? (reflexiona) Sí, sí!; ma conciencia s'esvera al
pensar tan solt que puch ésser un estafa... ¡quin martyri!...

Pau. (entrant ab molt respecte) Mi Senyor...

D. Zurich ¿Qué li ha, Pau? (ab contrarietat y sorpresa desagradable)

Pau. Res de nóu, mi Senyor; peró com ¿m'entén? es una mica tart,
los dependents...

D. Zurich ¡Los dependents!... ¡ah, sí!; me creya que ja eran fora... Dígalshi
que se n'poden anar...

Pau Tenint son permís...

D. Zurich Adverteix al tenedor que vaja á esperar mes ordes al Liceo

Pau Ademés, mi Senyora Dª Carme y'ls Senyorets pregunten si...

D. Zurich Que no m'esperin: haig de surtir ara... despegunda...

Pau ¿No tornará aviat?... dispénsim la pregunta, mi Senyor, perque...

D. Enrich — No ho sé; però per si m'entretingués, digalshi que comencin á sopar... y que no passen ánsia...

(Se n'va En Pau)

Esc. III.

D. Enrich

¡Cóm quedaré! ... oh! aquesta idea... aquest dubte, se m'clava al mitj del front com unes grapes de ferro... ¿Qué fer? ¡Bah! Suntim... però ¿cap ahont y per a qué?... Seguiré lo consell d'en Joan... ¡oh!; y ell, ~~tambéa~~, de qui ~~confiava~~ m'refiava, se troba també tarmunat perdut com jo mateix!... ¡Qui ho hauria de dir... pobre? (pausa curta y dolorosa) ¡Això es insufrible! Si: si no puch referm posició, demá mon nóm rodolará de boca en boca exacrat, infamat... malehit per tothom...; y després, vindrán mos acreedors famolenchs, despiatats, inexorables... molts, ab raho; altres, sens' ella... y tots marcantme ab la estigma d'estafa... (pausa)

Si no jugo... y no torno á ésser rich, ma esposa y mos fills hauràn d'amagarse com á sers despreciables pera que no los segnen ab lo dit per la meva culpa... Oh, nó! jamay...! (passejant nerviosament); ¿qué fer... qué fer? Surtim; necessito aygre; necessito respirar; á n'aquí, m'cremo.... Lo front, me l'sento rubent com planxa de ferro á punt d'enmotllarhi la marca que may mes podrá esborrarse... Esbargint-me, potser, m'acudirá una idea.. ó puch topar ab un amich qualsevol que m'salvi... ¡Amén... Surtim!

(Prén lo tombrero de copa y se n'va adelerat, mitj boig)

Esc. IV.

Pau y, mes tart, D. Enrich.

Pau. (entrant) D. Enrich!; mi Senyor D. Enrich!... (veyent que no hi es) Ah!; ja no hi es. (pausa curta) Jo no sé l'que passa;

tot son llágrimes, anguníes, tristeses en uns y en altres: los de-
pendents rondinan y trevallan de mala gana; Sonya tárme,
mi Senyora, sussura tot sovint ó plora d'amagat; lo Senyo-
ret, va decandintse d'una melangia extranya; la Senyoreta,
gayre bé no sap ja lo qué es una tecla, ni una nota,... éll,
mi Senyor, sempre encaparrat,... de mal humor... pensívol... ¿
Qué passa aquí, Déu meu?; ¿es de bó que l'carro los hi
va pé'l pedregal?... han despatxat dissimuladament tot lo ser-
vey; no van, com abans, al teatre, ni donan reunions... Jo, prón
pregunto y prón ascolto, encara que discretament, pera acla-
rirme aquest embull,... peró ni rés sé, ni rés entench... la
Bolsa puja... la Bolsa baixa... ¡aném, sí!; com si m'digues-
sen Lliucia... ¡Pobres Senyors!; si éllos sabian quant me fan
patir... y quant los estimo... (adonantse de que entra D. Enrich,
D. Enrich (entrant abatut) Ni pán adins,... ni pau á fora: allí, com assi...

(*S'assenta en un sillò: ab molt d'abatiment*) ¿Qué fer, pera salvarme?

Pau (*á part*) ¡Ni m'ha vist, pobre senyor!... ¿qué dèu passarli?... (*reflexiona un moment*) ¡Ah! ¿qui sap si li oferís...? ¿y si s'enfada?

D. Enrich (*á part, resolgueutte*) ¡Jugaré!; no hi pensém més!... perdut per perdut, tentém la sort...! ¡á caixa, ráfegas! qui no s'arrisca, no...

Pau (*decidutte y á part*) Surti com vulga...: ja li diré de manera que no l'puga ofendre (*alt y com si acabés d'entrar*) ¡Mi senyor!

D. Enrich (*sopstat*) ¡Ah! (*alt y dissimulant*) ¿Qué vols, Pau?...

Pau ¿Me permet, sa mercé, ferli una pregunta?: no s'inconodi ¿m'entén, mi senyor? perque no la hi faig ó no la hi vull pas fer por ¿batxillería (*ab certa perturbació y temor*)

D. Enrich Ja sé que no ets tafaner ni indiscret: parla.

Pau. Veurá, mi senyor: ab los anys que porto al servey de sa mercé ¿m'entén? he fet, ab mos estalvis, una nica de bossot; y com

los diners apilerats de res aprofitan y, per altra banda, á un comerciant, per molts que n' tinga, may li fan nosa, voldría que
sa mercé me los posés, ó quany.... me los donés per una alguna cosa.

D. Enrich (á part) ¡Ah quina tentació!... (alt) Nó, nó, Pau; guárdatels?... mon negoci es una nica perillós y... (á part); si me'ls deixés! (alt) Sentiría qu' una desgrácia qualsevol...

Pau. No s'hi pensi sa mercé: si'ls vol... ácia acceptarán...

D. Enrich (dubtant) Nó, no, Pau: agrahesch ton bon desitj...

Pau. (interrompentlo) Séguim franch, D. Enrich:... sa mercé, los necessita?

D. Enrich ¿Ell t' ha dit tant?... (avergonyit y emtjat)

Pau (concirós) Perdónim, si l'he ofés:... peró ¿n' entén? jo noto que de un temps ençá, tot li va de mal á pitjor: son cotxe, no dutt may, perque se li moriren los cavalls y no li arriba may un altre trunch; lo Senyor de la casa ha quedat reduhit, cási puch dir avuy, á una humil persona; l'alegria, abans se

nyora d'aquesta familia, n'ha fugit completament. Sa mercé ¿ m'entén? abans tan campetxano no gasta ara bon humor y... ¡francament! tot això m'punyeix lo cor de tal manera que si ab sanch de mes venes los hi pogués tornar, crèguim', D. Enrich, ho faria desseguida! (contenint-se l'plor)

D. Enrich (ab emoció intensa) Sí, Pau: tu ho has endevinat; necessito diners... y enlloch ne trobo....

Pau ¿Perque no m'ho deya mes aviat...?

D. Enrich (á part) ¡Quina vergonya!... (alt) No hi hauria atinat may; més, ja que n'tens, deixamels' per' aquesta nit tan sols...!

Pau No s'amohini per' això, D. Enrich: tingals' tant com vulla perque ¿m'enten? jo pera res que los necessito...!?

D. Enrich ¡Gràcies, Pau!... m'has tret un pés de sobre... ¡ni tu t'ho pots figurar!... més, no n'digas res á ningú ¿sents?... ¡á ningú...!

ni á Dª Cárme...! (ab agitació creixent y rezelós)

Pau. ¡No faltava més... mi senyor! ¿jo dirho?-¿m'entén?-¡Déu me n'reguard...!

D. Enrich Portamels, douchs! ~~La hora de recreta agasitarás~~..

Pau ¡Vaig á cercarlos!: qu'alegre estich, mi senyor!... qu'alegre es. taran també ells, poguent tornar á veurer la llum del sól!... ca- si tots los guardo en or.... tal com m'han anat venint de les mánys de sa mercé, de mi senyora Dª Cárme y dels senyorets al ferme algun regalet pe'l sant respecte.. o en les grans festes..

D. Enrich ¡Bé!; ja m'ho explicarás demá....: vés, vés á buscármels.

Pau (anántsen' y tornant no capigueuthi d'alegría) Hi corro... més estich tan cufos y satisfet per acceptármels' sa mercé ¿m'entén? que....

D. Enrich ¡Afányat, Pau!...; peró guárdatén algun...

Pau. ¿Que me n'guardi?... si casi no farán una mosta: no crech que tots plegats passen de setanta unsas...

D. Enrich. Pochs ó molts... ja m' serviràn: cinyta... cinyta!.

Pau. ¡Ni sé l' que m' faig! (*anántsen y tornant cap a D. Enrich com pera explicarli alguna cosa*) ¡Lo que no m' atrevía...!

D. Enrich (*negitós*) Ja m' ho contarás mi altra estona... (*agnéll se n' va, peró D. Enrich lo crida*) Ah!; ascolta, Pau.

Pau ¿Qué mana, mi senyor?

D. Enrich Apréssat; peró guan tornis, si hi hagués algú assí, digam' que l' criat de D. Joan me demana.

Pau ¡Perdi cuydado!... tornaré dessegnida... (*se n' va*)

D. Enrich ¡Pobre servidor! (*se posa á caminar amunt y avall molt preocupat*) ¡Déu vulga que t' puga recompensar!... (*per En Pau*)

Esc. V.

D. Enrich, Da. Cármе y, mes tart, En Pau.

Da. Cármе (*entrant*) Me creya qu' érats fora, Enrich (*molt carinyosa*)

D. Enrich (afectuós) Acabo d'arribar: he dignt surtir...

Dª Carme M'ho ha dit en Pau; y puig que ja has tornat, (agafantlo amorosament pe'l coll) espero que t'quedaràs á ferme companyia...

D. Enrich No, Cárme; tinch un compromís ineludible y...

Dª Cárme (interrompentlo); Un compromís!;..¡quántes y quántes vegades m'has donat, Enrich, la mateixa excusa que s'ha tornada després en una amarga font de llágrimes...!

Pau (desde l'fondo, va á entrar, però al adonarse de Dª Cárme diu) ¡Ah! hi ha la senyora..., esperaré una miqueta...

D. Enrich Avuy no será aixís; créume. En Joan m'ha compromés encara no fá mitja hora á acompanyarlo al Liceo, hont s'estrena una ópera d'un Mestre catalá... y...

Dª Cárme Ho he llegit;. però, Enrich, ¡no hi vajas!

D. Enrich (afalagantla) ¿Que no hi vaja.. cabalment avuy en que per escáncer d'hi tal novetat seria mes notada que may la meva ausencia?...

Dª Cármе — ¿ Dri vols que s' hi fixi...? (procurant retenirlo)

D. Enrich — ¿ Dri vull...? tothom, dóna; sobre tot, quan ja s' comença á murmurar y á estranyarse de que no sigas tú may al palco...!

Dª Cármе — (ab pena) ¡ Dre, com tantes altres cosas, ja no es nostre!

D. Enrich — ¡ Es cert!... (á part) ¿ Que la hi diré?.. (alt) motiu de mes pera dissimular... la professó nos ha d' anar per dins!...

Dª Cármе — ¡ Compláume, Enrich!; quédat' á casa... (abrassantlo)

D. Enrich — No pót ser, Cármе!; considera que... (irresolut y fluctuant)

Pau — (desde la porta) Mi senyor... (per Dª Cármе) si pogués distréurela!

D. Enrich — ¿ Qué hi ha, Pau?... (dominant la emoció)

Pau. — Ab permís de ses mercés... (acaba d'entrar) acaban de dir aquesta parte.. (lo dona á D. Enrich) y ademés ¿ m' entén? D. Joan ara tot just ha enviat un recado... dihent que l' espera...

D. Enrich — ¿ Veyám? (prenent lo telégrama que desclón, afegint á Dn Pau) contesta al criat que hi vaig dessegnida (Dn Pau li fa un

signe d'inteligencia y se retira) ¿Has sentit, Cármen?

Dª Cármen ¡Per mes llestes...!

D. Enrich (tot llegint lo telégrama) Al contrari, Dóna: ¡sí, sí! (ab mostres d'alegria) aquest telégrama m'avisa una bona noticia

Dª Cármen (desconfiant) ¡Mentres després no se'ns torne en desgràcia!

D. Enrich No prediques lo mal temps, que massa que vé per ell tot sol, Cármen: la fortuna cambia y...

Dª Cármen (interrompentlo) ¡La fortuna! ¿qui pot fiarse d'ella?: lo treball constant y honrat es lo que may falta; però ¿aquella? es cega y mudable...

D. Enrich ¡Quimeres teves! ideas ràncies, espolsa!; y si nó, llegeix y t'convencerás (entregantli l'telégrama que ella no prén, per tos propis ulls, de que la sort m'ha donat un tóm favorable...

Dª Cármen ¿Que hi entench jo, ni ganes, ab això, Enrich?...; però lo cert

ct que tú, no has volgut, ni vols encara, seguir mos consells, ni ascoltar mos prèchs, trobantnos avuy, pitjor qu' ahir... y demá, pitjor qu' avuy... quan abans de posarte á boldista per l' afany de ser millonari, vivíam tranquils... contents...

D. Enrich — ¡No t' espantes, Cármе!; déixam' reflexionar mon capital y...

Pau. — (desde la porta) Mi senyor;... lo criat...

D. Enrich — (á En Pau) Surto dessegnida, Pau: (á Da Cármе) Ja ho veus, espera meva; no puch ferlo esperar mes temps... (impacient)

Da Cármе — ¡Vés, vés Enrich!... ¿Tens los guants?; arréglat' una mica, al menys!...; endúgaten' l' abrich... (lo vá arreglant amorosa y al acabar, lo besa, dihentli:) ¡Tan goig que fás!

D. Enrich — ¿Te quedarás contenta? (besantla)

Da Cármе — ¡Contenta... tense tú y ab aquest punyent neguit clavat al mitj del cor?... (plora)

D. Enrich — ¡No ploris, per Dèu! (aconsolantla) ja veuràs com al tornar

del Liceo, podré dirte: ¡Cármen, sóm richs!...

Dª Cármen ¡Calla, calla, Enrich!: lo pensar tan sols ab lo modo com espe-
rau
cap rescabalar tes riquesas, m'esglaya... (pausa curta y dolorosa) ¡Oh, no!; si realment fos de la mateixa manera com les has perdudes,... m'espantaria, Enrich, perque les creuría robades y abdret en tothom a reclamárteles... ¡Esser richs pe'l joch!... ¡quanta infámia!... : val mes ésser pobre!...

D. Enrich ¡Cármen!, tú desvariejas...: (ab cert imperi, si bé ab dolcesa) no es pe'l joch... no es per éll com referé avuy nostra fortuna, sinó per medi d'una operació llejítima y del tot correcte de bolsa...

Dª Cármen Y si t'surt al revés... ¿cóm ni de quina manera pagarás lo món deute, quan los vells nos aclapsáran?

D. Enrich ¡Si tanta fos una desgrácia... En Joan me salvaría!...

Dª Cármen ¡Don Joan...! ¿Don Joan?... (ab dubte irónich)

D. Enrich ¡ Desconfiat de tot y de tothom avuy!...

Dª Cármе. ¡ Li, Enrich... mancat de Déu!...

D. Enrich Tranquilitat'; estás nerviosa y exitada... Retirat' d' hora, pera que al tornar... (despedintse ab carinyo)

Dª Cármе ¿ Tan mateix te n' vas?..... ¿ menja alguna cosa al restaurant.

D. Enrich Si, Cármе; ja m' dól, més... ¿ y 's nostres fills?...

Dª Cármе En Guillém ha surtit fa estona...; la noya, s' estará llegint ó resant en sa cambra...

D. Enrich Vaig á despedirmen'... (se n' va, pera tornar quan ho in. dogui l' diálech)

Dª Cármе ¡ Tan bó y tan honrat!... ~~pero cregueba~~ ~~pobre pare~~ ~~pero~~ ~~dafora~~ ~~la~~ ~~malaltia~~ ~~jóia~~... ; tos fills y jo sóm l' alegría de sos ulls, pero....

Pau (desde l' fons) Mi senyora;... (no atrevintse), D. Enrich... ¿ és...?

Dª Cármе. Vindrá al moment, Pau... (abstreta), (Pausa silenciosa)

D. Enrich (tornant) Tampoch (á Dª Cármе) volia élla (per sa filla) que

me n' anés... (adonantse d' En Pau) ¿Altre recado, potser?

Pau. No fa gayre perque ¿ m' entén...? (no sapiguent que dir)

D. Enrich Ja ho veus, Cárme, en Joan dén impacientarse... y ab rahó... (á En Páu, indicantli que prenga l' sobre. tot) Prénlo... y pósa-mhi 'ls gemelos... (En Páu lo prén y surt pera tornar deslegada dubtentlo plegat y penjat del bráç)

Da Cármen Poch li costa (per D. Joan); peró menys, molt menys te costaría á tú ~~desobligarteh, lo~~ complàurem'... si volguesses...!

D. Enrich Jo t' prometo, Cármen, que l' d' avuy, será l' últim compromís que contraré, si m' ha d' allunyar de tú...

Pau Mi senyor... (entrant y allargantli l' sobre. tot) ¿ vol que l' acompanyi fins al Liceo... (baix á D. Enrich) ¡ Ja li dón!.. los d' or... (ab intrigencia y pe' 'ls diners)

Da Cármen (á D. Enrich, resignada y afectuosa) ¡ Déu t' ascolti!... més, ja que te n' vas, prométem' tornar d' hora...!

D. Enrich — Vixís que puga... (posantse l'sombrero) Sí; (a'En Pau) acompányam'-... (cambiant de pensar) més, nó; que les senyores se quedarian soles... (a'Da Cármе), ¡A Déu! (besantla)

Da Cármе — ¡Adéu! (abrassantlo y deixantlo ab nacanta,

D. Enrich — (Desde l'fondo, havent ja prés lo sobre. tot, que se l'endurá penjat al brás). Pera ta tranquilitat Cármе, si s'confirmés lo del telégrama, t'ho enviaré á dir per qualsevol de mos amichs ¡Adéu! (Se'n va acompanyantlo En Pau fins á la porta: per los accionats d'aquest se deduhirá que's diuen los hi ha pro sat á l'ynfern del sobre-tot.)

Da Cármе — ¡Adéu!! (al vèurel á fora, exclama amarántseli'l cels de llágrimes) ¿no será l'últim?...

Esc. VI.

Da Cármе y Roseta.

Dª Cármе (assentantse abatuda) ¡Ja es fora, pobre Enrich!... éll, prón es bó... prón té un cor sensible y generós... peró la Bolsa... lo jóch la déria d'ésser millonari... lo trehuen de pullagnera y me l'malmeten... (queda en un abím de reflexions)

Roseta (entrant) Mamá... ¿ s'estava sola...?

Dª Cármе Sola... nó, filla meva, puig fins quan no tenim á ningú que 'ns fasse compsanyía... Déu se troba al costat nostre...

Roseta Peró... (adonantse de que li ulls li espurnejan) ¿ qué té, mamá? ¡vosté plora!...

Dª Cármе Nó... no es pas res, Roseta! (procurant dissimular)

Roseta. ¿ Perqué sempre tan trista, mamá? (l'amanyaga)

Dª Cármе (suspirant) Ah, ma filla!; hi ha recordanços en la vida qu'encara qu'un no vulga, nos arrabassan dels ulls, com ho fá la tardor ab les fulles dels árbres, les pogues llágrimes que 'ns hi restan!.

Roseta (entenuida) ¿ Véu com ploraba ?.. no será aixís, mamá : ¿ oy qu' oblidará tot això que li causa tanta pena ? (á part) ¿ Qu'es lo que passa ?

Dª Cárme Sí, Roseta ; sobre tot si ton papá... (dominantse pera no plorar)

Roseta ¡Ja torna á posarse trista !... (amoixantla pera alegrarla) ¿ que no sap qu'éll la estima ab delirí ? ; es cert que 'ls negócis i pobre papá ! lo preocupan... peró, si per això vosté cayguésse malalta, ¿ cóm ho fariam tots nosaltres... ?

Dª Cárme (dominantse del tot) ; Téns raho, ma filla ! : Déu me donará coratge pera resistir y véncer mes aflixions !

Roseta (alegrova) Y llarchs anys de vida pera véurenos casats a En Guillém y á mí...

Dª Cárme (sourient) ; Ah trapassserona ! ; se coneix que t' recordas d' En Gabriel

Roseta (molt séria) Mes qu' éll de mí...

Dª Cárme ¡ Bó ! y ara ? :... ¿ perqué t' entristeixes... ? ...

Roseta — Perque m'apar que no m'estima com abans...: avuy fa una setmana justa que no m'ha escrit

Da Carme — (ab gran carinyo), Vinam assí; no xigas nena: ¿ no t'digué éll, al despedírset pera son llarch viatge al extranger, que no mes t'escrivia cada quan ?..

Roseta. — Sí, mamá, peró es que sense 'l correu, hi ha lo telégrafo... y ab una nica mes de bona voluntat de la qu'éll me demostra....

Da Carme — (interrompentla), Aném; aném!: les noyes mimades, com ho ets tu, no volén capir ó no volén compéndre que 's que son vostres promesos tenen á voltes ocupacions perentóries...

Roseta — ¡Quan s'estima de debó, ray!;... á tot s'acut, ~~mamá~~, peró élls no tenen tant de cor com nosaltres...

Da Carme — O potser mes y millor, gelosieta meva; peró, en fi, no t'enyoreres endebades y... dónam un bés.

Roseta — (llensantse á tos brassos y besantla) ¡Mil que n'vulga, mamá!:

Da Cármе — ¿ veritat que mi estimará sempre aixís ...? ~~[illegible]~~,
¿ Cóm nó, filla meva, si ets un bocí de mon cor! :... tú, tú, Rosita,
si que mi oblidarás ... (ab profón carinyo)

Rosita — Oh, nó!; may, mamá. (ab convicció)

Da Cármе — Sí, filla, sí: quan serás d'En Gabriel, si es que Déu permet
que t'hi casis, no t'recordarás tant tú de mí, com jo de tú,
perque ¿ no véus que t'ách mare ?

Rosita — Y vull que mi'ho siga per molts anys... (cambiant de conversa)
Més... parlant d'aquestes coses, no la hi he fet sentir encara
la barcarola catalana que en Gabriel me regalá al dels-
pedirsen'... ¿ vol ascoltarla ? (se dirigeix y s'assenta al
piano, posantse à tocarlo)

Da Cármе — ¡ Sí'... peró ho farè desd'allí dins (signantli la cambra): aixís,
d'una mica de lluny... me farà mes bon efecte y, méntres
tant, també, podré trevallar ...

Roseta (interrompentla ab dolorosa sorpresa) ¿Treballar,... mamá?

Dª Cármen (dissimulant) Sí, díu treballar, vol dir entretenirse fent ganxet, ó llegir, ó ajudar del gobern de la casa... (se n'va, després d'haverla acariciada);

Roseta ¡Ah!... (plorosa); quin secret mes amarch acaba de revelarme... pobra mare! mamá! ... (pausa curta: fa un esforç pera dominar la tristesa y s'posa á teclejar lo piano fins á quedar abstreta),

Esc. VII.

Roseta, Mossen Manel y Guillém.

Roseta (en lo piano) Sembla que tinch los dits envarats...; cap nota me surt clara... probémho altre colp... (torna á tocar),

Guillém (entrant ab Mn. Manel prosseguint una conversa) Intenta un darrer esforç!; si no logra convéncerl' concertarlo... estém perduts...!

Mn. Manel ¡Confia en mí, Pòne; y si Déu m'ajuda encara tinch esperanças de dissuadirlo y salvarlo...

Roseta (per lo que intenta tocar) ¡Oy inútel!... per mes que fassa...

Guillém (adonantse d'élla y ab sorpresa) ¿Qué diu, Roseta...?

Roseta (aixecantse del piano y saludant als dos), ¡Cóm! ¿tú, aquí; y vosté també, oncle? (besa la má d'aquest) no 'l havia pas sentit....

Guillém (inquiet y preocupat) ¿Qué dejas d'inútel... y de...?

Mn. Manel (á Roseta tornántlahi l'saludo) ¡Qué Déu te guard' Roseta.

Roseta (recordant) Ah, rés!.. volía tocar la barcarola ×que mi regalá en Gabriel ×~~la Daniel~~ ..¿pays pera distréurer á la mamá... y no n'he pogut eixir... (condolguda)

Guillém (asserenantse), Quan jo dich que serás una artista... (bromejant)

Roseta. Sí; póts emburlárten'... (avergonyida)

Mn. Manel No te se n'emburla En Guillém: es una brometa tan sóls... (la Roseta, va á esplicarli l'perque, quan lo prebére, prossegueix): bé; bé.. ja sabém qu'ets aplicada.....: dígam.. ¿hont son los papás?

Roseta La mamá, allá... dins de la cambra; lo papá, al Liceo...

Guillém (á Mn. Manel, esgroguehintse) ¿Vén, oncle?

Mn. Manel — No desconfiis, home: la Providencia disposa de mil médis pera donar remey á nostres mals...

Roseta — ¿Qué passa avuy? (á En Guillém, notant la perturbació) ¿qué tens, Guillém?... (á Mn. Manel) ¿quina novetat hi ha, oncle?

Guillém — (ab abatiment) Ah, Roseta!; hora es ja de que sápigas nostra desgrácia

Mn. Manel — (calmant á En Guillém y procurant aconhortar á la Roseta); No siga tant!; no t'anticipes, Guillém. (á Roseta) No es qu'haja succehit rés, ni es tampoch segur que succehesca; peró com á conseqüencia de crescudes pérdues sufertes en la Bolsa, se troba avuy vostre ~~papá~~ pare en una situació un bon xich difícil y comprometa. En Guillém, quina imaginació se li exalta enfront d'aytal perill, téu una ruina completa... y ab élla, lo que fora pitjor... la deshonra!

Roseta — (esbotzant en un plor amarch y retingut); ¡Tot ho comprench...!; ¡~~pobra mamá~~!... (á Mn. Manel) Més... ¿perqué m'ho amagavan?

Mª Manel ¿Encara necessitat hi havia, mentres s'ha tingut la esperança de conjurar lo perill de ferte tastar per endevant, Roseta, les amargors y les ánsies de la vida?...

Roseta ¡Cap... realment! ~~Oh cert~~!... Soch encara molt joveneta...; peró...

Guillém (interrompentla) Fixúgat 'ls ulls;... m'apar que sento venir á la mamá... (fá com qui escolta: la Roseta procura aixecarse)

Mª Manel (als dos noys) Dissimuléu per élla: ¡que no coneguia vostre trastorn!

Guillém ¡Per mí, ray...! (esforçantse en aparéixer tranquil)

Roseta (fent lo mateix) ¡Ni per mí tampoch!...: mon cor, qui ho presentia, s'ha acostumat ja á dominarse pera alegrarla! (prosseguexen enrahonant ab véu baixa y denotant animació)

Esc. VIII.

Los mateixos y Dª Cárme.

Dª Cármen (entrant) Quina conversa mes animada... (á Mª Manel) Bona nit,

Manel; desde mon cuarto m' ha semblat sentirte... 62

Mn. Manel. ¡Qué Déu te la dó santa!:.. he rebut per Don Guillém ton recado de que vingués desseguida... y aquí m' tens.

Dª Cárme. Dólme haver de molestarte tan sovint, peró...

Mn. Manel (afectuós) No t' amohines, Cárme: quan convé, convé; no faltava més...

Dª Cárme Desgraciadament, ara, ja es inútil...

Mn. Manel. ¿ Perqué, Cárme ?

Dª Cárme Perque l' Enrich, al qui he entretingut tant com he pogut, se n' es anat ja al Liceo...

Mn. Manel ¡Tant de val, dóna!: tornaré demá al matí; y si nó, á la tarde ó al vespre ó un' altre dia, fins que logre tindre ab éll, com tu volías avuy, una assentada.

Dª Cárme ¡Demá ?... qui sap si hi serás á temps! (desconfiant)

Mn. Manel ¿Y no hi haig de ser, Déu me valga ?...: ademés, y puig qu' he

he fet ja lo camí, si tú ho vols, féslo anar á buscar desseguida; éll vé, jo l'espero, nos veyém y tot s'arregla, dóna!

Guillém ¡No vindrá, ~~ha~~ papá!

Mn. Manel ¿Perqué, Guillém?...

Roseta ¡Probémho!; ~~escriulili~~ enviémhi á 'n Pau ab recado de V., oncle....

Guillém (á Mn. Manel), ¡Perque juga!... (ab dolorós convenciment),

Mn. Manel (á part), ¡Hé raho! (alt, procurant aconsolar á tots) Intentémho, si t' sembla, Cárme: pot ser, enviantlhi en mon nóm, no s'negará....

Dª Cármen ¿Y si está en lo fort d'una operació... ó d'una jugada?... (vanenrahonant ab véu baixa, deduhintse per los signes de Dª Cármen que crén inútil lo que Mn. Manel va proposantlahi)

Roseta (á Guillém) Ascolta, Guillém; si tan apurada es nostra situació... ¿perqué no probém si algun amich,.. com D Joan...?

Guillém (á Roseta, interrompentla) ¡D. Joan!... ah, Roseta!... quán poch coneixes la falsesa y les misèries dels hómens!

Roseta (esglayada) ¡ Mª espantas, Guillém!

Dª Cárme (á Mn Manel) ¡Pobres! (per los fills) per ells ho sento, Manel!.

Guillem (á Roseta) ¡Amichs... amichs!..., son una farsa: lo papá se tenía á nivols setmanes enredera... avuy, tots li giran la cara!...

Roseta ¡Qué desgraciats sóm!... (reprimintse (d plor)

Mn. Manel (á Guillém, preferentment, al sentir les últimes paraules y communicant, á lo que diu, un accent de carinyosa reconvenció) Axó, Guillém, t'ensenyará á confiar una mica mes que fins ara, ab la Providencia: acut á n'Ella, puig es la única que may nos desampára, malgrat á que sembli algunes vegades que no escolta nostres súpliques: Ella es la única que tot ho disposa y ordena pe'l nostre bé si la hi sóm dócils; tant, que quan han passat dies y fins anys, veyém que se nos ha tornat en un benefici inmens é inapreciable, allò mateix qu'en lo primer moment ho tinguérem per una gran desgrácia cantantnos un dolor

casi casi ratllant a la desesperació... (pausa curta) Reflexiona, Guillém; pensa bé lo que t'dich; no desfallesques devant de les contrarietats, per grosses que sian, y sobre tot, no dubtes may de que hi ha un Déu que no'ns abandona, si no l'deixém! (ab incredulitat ó desconfiança); Peró a vegades, oncle...!

Guillém

Mn. Manel (desagradablement sorprés); ¡Cóm!... ¿t'atrevidas, Guillém...?; ¡ah!; ets molt jovenet encara y qui sap si Déu vol que t'fasses hóme en la escola dels desenganys ó qu'aprengas á conéixerlo y á estimarlo en los durissims alambins de la desgràcia!

Guillém (desconcertat y humil) Oh! pera mí ray, oncle! tot ho soportaria...; peró la mamá y la Roseta ¿quin mal s'hi mereixen?; jo, al cap de vall, sóch hóme... sóch jove... tinch voluntat ferma y lo trevall nó m'espanta...; peró éllas, ¿cóm ho farian?

Mn. Manel (enérgich y solemnial); ¡Prou, Guillém!; no sóch jo, ni cap de nosaltres, qui haig de desxifrar los designis del Altíssim: ab

tot, t'assegure y repetesch que may, á qui es bó y honrat, al qui fa l'bé y l'mal rebutja, li manca son auxili y troba sempre, quan menys, la única felicitat qu'en lo món pot assolirse: la pau la tranquilitat de conciencia (remarcant aquestes paraules)

Guillém (ab intenció) Bo comprench, oncle; no témi: élla será en tots temps y en totes ocasions lo guayta de mon honor....

Dª Cárme (entornida) Ah, fi fill meu!; siás bó sempre!

Mn. Manel (convençut) Aixís ho espero!: (per En Guillém, al qui y á la Roseta, cambiant de tó, los hi diu) mentres tant, anémosen á descansar; acompányal', Roseta: (á nª aquesta) siás tú la flor qu'escampe la aroma de la esperança en lo cor de ton germá; dónali l'exemple; encoratjal'; nebodeta meva, y si la desgràcia que tant ill témi, arrivás á ser cosa certa, ensényali á aprendre de ta conducta, com se resignan les ánimes cristianes!

Roseta (molt afectada, besantli la má) ¡Quán bo el, oncle! (anátsen)

Guillém (á Mn Manel despedintse') ¡Vétlla per élla...! ¡acompóllila! (per Da Cármen)

Mn Manel (á Guillém, estrenyentli les máns ab gran efusió), ¡Sempre mi trobaréu al costat vostre, fills miéus! (per élls y per Roseta)

(Se ni van junts y apetarats En Guillém y Roseta)

Esc. IX.

Mossen Manel y Da Cármen.

Mn Manel ¡Téns uns fills que mi enamoran!.

Da Cármen ¡Pobres!; llur bondat me fa sentir encara ab mes amargor y vivesa les penes que Déu m'envia!

Mn Manel. Tingas confiança ab Ell, germana meva: en mitj de tot, véus que no t'desampára. Ara mateix, puch probartho: (Se trén de la butxaca un paquet de billets de Banch y uns quants pellas de monedes de plata ó duros en pessa, té; (entregántlosli, després de comptarlos) aixi t'porto mes de mil duros...

Da Cármen (ab alegria, prenent primer los billets) ¡Quánts diners!

Mn. Manel (ab mostres de satisfacció intensa) Mes dels que podias esperançar: la tovallola de combregar que brodáres tú, m'ha valgut cent duros: una piadosa senyora me l'ha comprada pera l'convent de les arrepentides. Ahuy al matí he pogut véndre tos botóns de brillants á un argenter amich meu, que me'ls ha estimat en dís cents, y en tres cents duros mes, ton bermós anell de promesatge; y fins d'aquell mocadoret brodat al redolç que tu creyas que no n'trauría casi res, me n'han donat onze duros....

Dª Cármen (ab agrahiment, prement los dits) Oh, qué Déu t'ho pague, Manel! ab élla, me tornas la tranquilitat...!

Mn. Manel Haventme previngut tú que demá forsosament debían pagar los llogners y recordantme de qu'en Guillem també hi ha d'entrar en sort, he fet drap de tota vela com tú dius pera arreplegar diners, que no t'hauría pas dut ara demá si no m'hagnessés enviat ~~el seu~~ pera á buscarme per en Guillém.

Dª Carme — ¡Gràcies, gràcies Manel! (entremig y reconeguda)

Mn Manel — (Cromejant) ¿Del embut,... oy?: no t'escarrasses. Sóm germans, ~~d'hara~~ y... mon deber es fer tot lo bé possible! ~~y pera~~!

Dª Carme. — Però tú fás mes: tú ets sempre mon sòcio, mon...

Mn Manel — (interrompentla) Mon... mon... ¿qué? ... ¡anem, anem! ~~Bárbara~~! déixatho córrer, (agafant lo sombrero y recullintse l'manteo pera anársen.) y ab això, ara que podrás estar una nica tranquila, me n'aniré content esperant lo dia de demá...

Dª Cármen — ¿Te n'vas ja, germá meu? (dolguéntlahi)

Mn Manel — Sí, Cármen: comensa á ser tardíssim y encara haig d'anar á visitar y á consolar algun de mos pobres malalts... (consultant son rellotje) ¡Válgam Déu y quines hores per anar un capellá per aquestos carrers...!

Dª Cármen — ¡Qué no plori dothom! (donantli ~~l~~ els) diners, emportaten' això y repartéixlos entre 'ls mes necessitats.

Mn. Manel (prenent l'almoyna) ¡Que Déu t'ho pague! (despedintse) Fins á demá, Cármen: vindré d'horeta pera atrapar á l'Enrich y parlarli seriament com tú desitjas.

Da. Cármen Sí, sí; no trignás, puig nos exposariam a no sortir á temps...

Mn. Manel (tot anantsen) De tots modos, dígalhi que m'esperi; y méntres tant, serenitat, Cármen!; molta prudencia y confiança en Deu (signant al cel) nos ajudará á salvarlo (per D. Enrich)

(Da. Cármen li besa la má y Le n'va Mn. Manel)

Esc. X.

Da. Cármen.

(Al quedar sola, obra l'arqueta en un de quins calaixos hi desará curiosament lo plech dels bitllets: després lo tancará, posantse les clabetes á la butxaca)

Da. Cármen Ací los tindré segurs y ben amagats! Ells son tot nostre capital y nra esperança: ¡gracies, Verge Santa! (pensívola) Peró l'Enrich... (allunyant una idea dolorosa) ¡Bá!; pensant ab ell,

puch encara trevallar una estona: la feyna me distreurá y a-
cabará de posarme tranquila. (Trén la feyna de la tauleta ahont
hi ha l'quinquet y, assegut shi á la vora, se posa á trevallar:
moments de silenci) Aixís estalvio pesars á mos fills... amagant-
loshi nostra misèria...: ¡dormin.. descansin, dolços plançons de
mon amor!; pera vosaltres trevallo... pera vosaltres vetllo...! (pausa
afanyosa y curta: trevalla) ¡Qué llarchs son los instants quan l'á-
nima fluctúa entre la esperança de salvar la honra y for-
tuna y lo temor de pérdrelas!... No sé perque aquesta nit, los
dits se m'aturan peresosos, esglayantme la mes petita ramor...
(volguentse animar) Trevallém!; cabòries de ma imaginació fe-
brosa... de mos nérvis exitats... (mirantse l'arqueta, sense mou-
rers del lloch) Sí; sí: allí los tinch bèn guardats... y demá, sen-
se que 'ls noys se n'enteren, podré pagar...; vénrerns' llensats
de casa!... quin afront!: fins m'agafan esgarrifances ne mes

mes que de pensarhi... (pausa curta: torna á treballar afanyosa), Cada trich-trach del pèndul, me sobressalta!; son compás, semb la lo degotall que foreda la pedra de la meva existencia!: ¡que nº es de pahorós lo silenci de la nit quan se contan los instants per los batechs del cor!:... ¡quin sufrir es aquest!; qué freda, la soletat!... (intenta prosseguir inutilment), y él... no vé á escalfar mes gelades mánys ab lo calín de sos besos..., y ls fills, dormen -- y l' temps, passa;- y jo, á n' aquí consumintme sola... treballant sola...: ¡pietat, Déu meu! (plora)

Esc. XI

Dª Cármen, Don Joan y Pau.

Pau (desde la porta del fóns) Mi senyora Dª Cármen!.. (ab molta discreció)

Dª Cármen (sobtada), Oh.. (alt y dominantse) ¿ Qué vols, Pau?

Pau Don Joan demana per sa mercé...

Dª Cármen (temerosa) ¿ Sapsbè qui es ell?

Pau (adelantantse) Sí, mi senyora: aquí té la targeta (la hi dona)

Dª Cármen (prenentla: á part) ¿Qué voldrá á n'aquestes horas?... (recordant) ¡ah, sí!; ara recordo que l'Enrich m'ha dit... (alt) Pots ferlo entrar, Pau.

Pau Hi vaig corrents, ¿m'entén? (anantsen' y dihentsho á sí mateix per don Joan); ¡cóm té tan repoca paciencia... (se n'va)

Dª Cármen (molt frenética) ¿Si m'durá bones noticies...? (amaga la fuma al broch mateix d'abont l'havia tretа); que no m'conega res... ni la mes llèu suspita! (al sentir los passos, s'asserena y dissimula)

D. Joan (ab molt cumpliment, desde la porta precedintse En Pau) ¿Hi ha permís, Dª Cármen?

Dª Carme (assentada y ab gran finesa) V. l'té, D. Joan: endevant.

Pau (acostantse fins abont es Dª Cármen) ¿Té res que manarme, mi senyora?

Dª Cármen (á D. Joan) Prengui assiento, D. Joan (aquest, s'assenta, mentres aquella diu en véu baixa á En Pau) No t'retires fins que lo senyor se n'vaja; després entrarás á apagar lo quinquet y tancar les portes.

D. Joan (á part) ¡Qué hermosa es! (per Dª Cármen, á qui contemplara extasiat)

Pau (á Dª Cármen) ¿Res més, mi senyora?

Dª Cármen (á Pau) Res mes: pots retirarte (En Pau ho fará ab gran ceremonia y fa ab reverencia saludant á Dª Cármen y á D. Joan)

D. Joan (á part é impacient) Veyám quan acabará sos cumplimentz aqueix vellot empalagós...!... (per Dª Cármen) ¡Es un ángel!

(Se n' va En Pau)

Esc. XII.

Dª Cármen y D. Joan.

Dª Cármen (excusantse) Dispénsim la tardanta, don Joan!; es tan cumplert y ceremoniós En Pau, que...

D. Joan (interrompentla ab fina ironía) ¿May acaba, veritat?: no n' fasse cás; criats vells, cançoners y rondallayres...

Dª Cármen (molestada) ¿A qué dech sa visita, don Joan..?

D. Joan. No la esperava... segurament?

Dª Cármen Sí y nó, sobre tot á n' aquestes horas, per mes que l' Enrich, al

anàrsen", m' ha previngut que tal volta algun de sos amichs, en defecte d'ell, me seria missatjer de bones noves.

D. Joan — I així es, en efecte, Dª Cárme.

Dª Cárme — (al alegría) ¿De debó? ... explíquis .. explíquis, donchs, ... l'ascolto, don Joan (dispostantse á ascoltarlo: pausa curta)

D. Joan — (concís y neguitós) Nos estávam al palco seguint ab l'interés d'uns verdaders dillettanti les escenes del segon acte, quan ha entrat un dels porters duhent un telégrama pera l'Enrich: aquest, eixint al saloret, l'ha desclós dessegnida y, després de llegirlo rapidament, m'ha cridat, dihentme: ¡Joan!; aquesta nit referém nostra fortuna: la monarquía está assegurada; lo Ministeri ha copat als principals conspiradors contra la Reyna y la Revolució es impossible: l'alsa, donchs, s'imposa: ¡aprofitémla! (rapidés en lo següent) Dessegnida havém deixat la representació, anant al corro compost dels baixitets: aquestos, rés sabian encara. Llavors

C' Enrich y jo, fentnos un signe d' inteligencia y no dente andá-
cia, havém donat un magnifich colp de má qu' havém aprofitat
motivant un fort descens que s' ha reaccionat al acte ab uns bis
cutes de puja. Derrotats qu' havém tingut als baixistes, s' han
encoratjat ab nostre exemple los alcistes y entre crits de „compro„
„vench„; „fét„; „prench„, „dono„ s' ha entaulat una lluyta em-
penyadíssima qu' encara dura y que he deixat jo, Dª Cármen,
pera complaúrer al Enrich qui, plé d' emoció, m' ha dit de
corre-cinta y á cau d' orella: - Joan; afanyat, vés á casa: ~~[illegible]~~
compta á la Cármen nostra victória y encomanálahi que no m'
espere, puig trigaré á arribi mes temps del que m' pensava.-

Dª Cármen (contrariada) D... ¿ perqué no ha vingut ell mateix á dirmho, D. Joan?

D. Joan (astutament) Perque no podía: de fetho, nos exposávam á un fracás
per ser, lo marit de vosté, qui dirija la operació.

Dª Cármen Lá agrahesch tanta molestia.....

D. Joan ¿ Molestia...?; absolutament cap, amiga mevа; ans al contrari: jo

me n'he felicito de tot cor, puig ademés de tindre l'gust de saludarla, ~~no sabia desgraciadament~~ me cap la sort de dur-li tan bona noticia

Dª Cárme (ab fineza) Atenció sobre atenció: comptè, D. Joan, ab mon agraïment...

D. Joan Massa paga será aquést, Cárme, per tan flach servey.

Dª Cárme Vosté, sempre atent ab nosaltres... y puig vé al cas, permétim' que li faga una pregunta, fins ab risch d'ésser indiscreta.

D. Joan (ab molta galanteria y amabilitat) ¿Vosté indiscreta?..., lo qu'haig de procurar, es lo de no serho jo contestántlahi.

Dª Cárme Aqueixa manera de trevallar... ¿es realment llegítima..?

D. Joan (ab aplóm) ¿No ho ha de ser, Cármen?... y honrosa en gran extrém, qu'es mes encara: no sólo la llei la permet, sinó que també la regula, ~~qué~~ necessitant ademés una gran inteligencia mercantil per abarcar lo circul de ses altes especulacions...

Dª Cárme (tranquilisantse); gracies, Déu meu, puig escoltan mes pregáries!

D. Joan (ab intenció) ¿Duan no les escolta, excités d'mos llávis com los de V.?

Dª. Carme ¡ Don Joan ? ... (interrompentlo ofesa, però contenintse,
D. Joan (ab fingida naturalitat) Dich lo que sento, Cármе.
Dª Carme (desviant la conversa) Y... ¿ l'ópera ?... ha agradat ?...
D. Joan Anava sostenintse: abventatja:... lo segon acte ha sigut un éxit.
Dª. Cármе ¡ Ja el extranya tal triunf, essent l'obra d'un Mestre catalá...
D. Joan. ¡ Caprixos del públich ! ; lo d'avuy era intel·ligent y ha fet justicia, puig lo conjunt de l'ópera, s'ho val..
Dª. Cármе No sempre ho he vist dixís desgraciadament al Liceo.
D. Joan Realment; però ¿ qué vol ferhi ?... Oh, y que per cert, Cármе, ¿ cóm es que d'un quant temps ençá nos hi priva de la presencia qu' anyoràm al teatre tots sos bons amichs ?
Dª. Cármе M'extranya tal pregunta, particularment féntmela V., don Joan, quan V. es, potser, l'únich que n' coneix lo motiu.
D. Joan Realment; però això no priva de que sia jo lo primer en

dóldremen', amiga meva y de que moltes vegades no m' diga
á mi mateix ¿ no li recará ... no li sabrá greu á Dª Cármen
no poguer anar al Liceo com abans, recordant que sempre
tenia V. los ulls presos á tothom per la elegancia y per la hermosura
Dª Cármen Això darrer no passa d' ésser una adulació de l' alta Societat
que ni m' plau, ni m' mortifica; y parlantli ab ingenuitat,
puch assegurarli, don Joan, que llevada la causa de mon
retraiment, may he gosat tant com ara, ni may he viscut
mes tranquila com desde que havent deixat les frívoles diversions
y les ceremonioses visites, passo les vetlles á vora de mos fills y
mato les estones esperant la tornada del Enrich.
D. Joan. ¡Quán ditxós es ell tenint, com tè en vosté, Cármen, una
esposa tan carinyosa y enamorada!
Dª Cármen Es la meva obligació, fins prescindint y tot de que així no
faig altra cosa que correspóndreli al juramen sagrat que

mutuament nos donguérem al casarnos!

D. Joan (ab intenció), ¡D'això se n'dóu estimar, Cármе!; però no sempre qui millor se porta, es qui n'surt mes bèn recompensat!; y si nó, vegi: ell,... l'Enrich, no ha duptat en posarla á la vora d'un abism, ni en deixarla sola,.. abandonada,.. plorant...

Da Cármе (ofesa); ¡Prou, don Joan!: no sòch jo, ni ha d'ésser tampoch V. los qui hajam de fiscalisar la conducta de mon espós...!

D. Joan (desconcertat), ¡Lluny de mi tal intenció!... (á part); ¡Es terrible!: no sé qué, ni cóm dirli, pera no ofendrela!... (alt) però quan considero alguna de les coses qui ha fet l'Enrich, ¡en veritat, per amich que mi sia... y fins per la mateixa estimació que á vosté la hi professo, no puch menys de ferli certs cárrechs....

Da. Cármе (interrompentlo enèrgica), Que jo no admeto ni tolero de cap manera, don Joan!

D. Joan (dissimulant), Anèm, Cármе; anay totes mes paraules les entén

ó me les interpreta al revés... (alsantse pera auárden') 81

Dª Cárme ¡Ho sento! (aixecantse y ab asperor).. ¿se n'va ja?

D. Joan Sí, Cárme. (á part) Ab bons modos, me despatxa.... (alt) s'ha fet tart... (baix) ¡ja doblegaré ton orgull! (alt) y l'Enrich déu estar sent' dupte esperantme. ~~abrassat~~.

Dª Cárme (carinyosa) Encománeli que torni aviat, sent, D. Joan?

D. Joan (irónich) Li faré avinent... (á part) lo contrari

Dª Cármen (ab suspita) ¿Qué dín..

D. Joan (rihent y dissimulant) Nó; rés..., deya qué.. (á part) ¡cóm m'encisan aquexos sos ulls embriagadors!... (fá com qui busca lo sombrero)

Dª Cármen Es aquí, don Joan (pe'l sombrero qu'élla prén y li dona)

D. Joan ¡Grans mercés!... (al rébrel) Deya, doncs, que faré present son encárrech al Enrich; peró com al eixir del Liceo, haurém d'arrivarnos al Cassino pera les degudes anotacions, no extranyi si

triga encara una mica mes que 'ls altres dies....

Dª Cármе (á part) M'esglaya aquest home (alt) Bé; no deixi d'encomenar-li ab gran empenyo;... ¡l'amoro tant!

D. Joan (á part y ab gelos) ¡Y á mí m'ho dín!... (alt) pérdi cuydado, Cármе

Dª Cármе (desde la porta del fondo, cridant á En Pán) ¡Pán!

Pau (desd' ading) ¿Qué mana, mi Senyora?

D. Joan (despedintse cumplimentós) Als péus de V.!

Dª Cármе (alt, á En Pau qu'entrará dubsent una palmatória encesa, Acompanya al Senyor (per D. Joan, al qui dirá, Beso sey máns!

D. Joan (á part) ¡Ja faré que sigas meva! (alt) Ab son permís, donchs! (Dª Cármе li allarga la má y s'despedeixen, méntres en Pán comensa á anársen') (Se n'van En Pau y D. Joan)

Dª Carme (al ser fora D. Joan) Nó sé perque mi ha fet pór: (per agést) dos ulls llambreganys m'han deixat [redacted]... (pausa) ¡Visions meves, nóus perills, tal volta? (com si s'decidís) Estaré al aguáyt!

Esc. XIII.

Dª Cármе y Pau.

Dª Cármе — (entra En Pau) ¿ Es ja fora don Joan ?

Pau — Sí, mi senyora donya Cármе (demostrant gran satisfacció), y ¡ni may que torni !: (tement haver sigut indiscret) ¡ay !, dispensi sa mercé... (entre dents) ¡ quin home !

Dª Cármе — ¿ Perqué, Pau ? (sowrient)

Pau — (enfadat) ¡ Quin senyor !: l'he acompanyat fins á baix; li he fet llum á la escala ab gran cuydado.. li he obert la porta.. lo he deixat passar quadrantme com un quinto.. li he donat reverentment la bona nit ! y ¿ m'entén ? encara está pera dir-me pendrem asse mi bestia !...

Dª Cármе — (á part per D. Joan) ¡ Sempre altín ! (alt) Bè, Pau: axó no significa res; duya prèssa y...

Pau. — (interrompentla) No se ni hauria distret, en cas semblant, ni ta

mercé, ni D. Enrich ¿m'entén? perque...

Da Cárme (rihent) No m'fassés rinrer, Pau: ets l'home de les etiquetes y dels cumplimentos...

Pau (ab sorietat), Veurá, Da Cármen: de persones ben educades com vostés. ~~ponch y de cerayo~~... ¿Sap?...

Da Cármen Ja n'tornarém á parlar; ara es hora de retirarnos (ab bondat); passa, donchs, revista del pis, tanca les portes...

Pau ¿Fins la de la escala?...

Da Cármen No, home; aquésta, solp ab pany y clau...

Pau (atinanthi); ¡Ah, sí!; ¿vol, mi senyora, qu'esperi á D. Enrich...?

Da Cármen Nó; no cal.. (pausa curta, ¿J'ls senyorets?

Pau Son á llurs quartos fa ja una bella estona... ¿vaig á veurer si...?

Da Cármen Hi entraré jo ~~sinó~~, com de costum: (agafa la palmatória y se disposa á anársen) no t'descuydis de lo que t'he dit: tanca bé les portes; tréu lo quinquer d'allí y... á dormir!

Pau Perdi cuydado.

Dª Carme — Fins á demá, donchs; bona nit, Pau.

Pau — ¡Bona nit que Déu la hi do", mi senyora Dª Cármе.

Dª Cármе — (á part, anántsen") ¿Podré dormir?... (Se n' va)

Esc. XIV.

En Pau

¡Es mes surrut aquest D. Joan!; no es extrany que sia tan rich, puig fins les paraules estalvia. ¿Qué li costava dirme: gracies; bona nit, Pau?: ¡cá! hi ha senyors ¡Déu me valga! que per-que tenen mes guantes cinquenes... gastan uns modos!..., y s' cre-huen tindre bona educació...: pera los tals, nosaltres... los pobres, sóm gent de poch mes ó ménos... uns qualsevols... casi uns perdularis... ¡ara vegim! com si nosaltres no fóssem com élls de carn y ossos... Ademés éll, don Joan, se véu encara jove á mon costat y la joventut... mal criada... es sempre mofeta é irrespectuosa ab

la vellíria... Y á fé, á fé que ó molt m'enganyo ó es lo tal ~~de-~~
vénen nyorot un ancellet de mala ~~angunia~~ castrunganta per aquesta familia...; pobres
senyors!; tan bons que són,... Da Carme sobre tot!... oh! ¿y la se-
nyoreta?: élles si que semblan..; no ho semblan, talment ho són!
dos ángels...: me les estimo más que si m'fossen filles..; tan amia-
bles!... tan carinyoses!... tan modestes en lo tracte y senzilles ab tot-
hom! Pera élles, richs y pobres, son iguals: no mes miran lo cor
de les persones y quan me troban un de bó,.. desseguida se com-
plahuen en estimarlo!.... Son de la mateixa fusta de Mossen Ma-
nel... ¡quin home!; es un sant varó... un bon capellá per tots
quatre costats: sábi, humil, prudent, caritatiu: si tots,... més...
no'ns emboliquém ficantnos ahont no'ns demanan... ¡Ja...a...a!
(badallant y fregantse les ulls) talment m'ha agafat la xarra-
meca que ¡malaguanyada! de res aprofita, perque ¿quin cas
fa de mi l'auditori que m'rodeja?... Aquí cadires... mes enllá

sillons, la taula al mitj, mobles y cortinatges...; en fí, tot mut.. inanimat... rés que mi senti, ni mi mire, ni mi ascolti, ni mi parli... (toca lo rellotje); ¡Ah això sí que mi equivoco.. lo rellotje acaba d'avisarme.: ¡dos quarts d'una!... (badalla, persignantse la boca); ¡ja...a...a!; no es extrany que se mi aclugnin (pe'ls ulls). Deixemnos d'orgues y anémsem al llit... (Se n'anava quan se recorda de les órdes de Da Clarme); ¡Da me n'distreya! (Surt un moment enduguentse lo quinqué, y torna dessegida pera ajuntar ó tancar les portes) Totes están... (mirantsho, dorianthi un repás); ¡molt rebé. y á dormir sense mes estaries!... peró; qui sap si l'esperés (per don Enrich) al amo!: nó, nó; podria costarme una pregada d'aurelles (torna á badallar); ¡Ja...a...a!; quina badallera... casi mi adormiria dret.. (Se n'anava, deixantse l'quinquer, quan torna á buscarlo pera endúrsel'.) Li arriso á deixarmel'... (badalla altre cops repri-

mintse) ¡Sa...a...a!; ni sé l'que m'faig! (*tanca la porta del fons*)
Se n'va

Escena última
D. Enrich.

L'escenari estará completament á les fosques y abaixada la llum del proscenii. Gran lluyta de sentiments en D. Enrich, qui recitará no mes que les paraules ó frases que sian necessaries pera la cabal comprensió, de part del públich, de lo que li passa. Rapidés creixent fins al acabar l'acte.

D. Enrich

Entra poch á poch, *ascoltant arreu, possehit de molta inquietut: agitació nerviosa. Pausa.* ¿Si m'haurán sentit?; nó; no... tothom dorm... menys ma conciencia (*caminant ab gran cuydado y á les palpentes*) ¿Ahont soch?: (*topa ab un tilló en lo que s'assenta com rellisca*nthi) ni tinch esma. Reposém (*pausa curta*); Calla, cor, calla!; ja ho sé que duch mi ynfern aquí dins...; que jo... no

89

soch jo... l'home honrat... lo marit feliç... lo pare digne...: si ho fos, no hauria entrat á casa com un lládre...! (esgarrifat de sí mateix) Ah, Joan!; tú m'has perdut (ab coratge) ¿ perqué tornavas?... ¡mi may!:... la fortuna refeta, lo nóm salvat... lo pervindre de mos fills segur... arriscarho tot á un colp de dáus per tú...? ¡quina bojeria! (ab desesperació), ¡Parán... parán martells que m'rablén los polsos... (Recapacitant); ¿Y cóm ha rigut la guinéu!: jo dinou... ell vint...¡un mes que jo, maledicció! (Pausa solemne y esglayadora lo rellotje senyala quarts: don Enrich, com si estés alelat, va repetint, fent l'accionat dels qui li conta y tira li dáus), Los dáus:... ¡vint punts! (Asserenantse) ¿Ahont soch?... si m'haveré endormiscat?: (escolta) aquest soroll...¡ah! es lo rellotje... qu'acaba de tocar quarts... (recordant) ¿ quants? (Los recompta mentalment: transacció brusca: parla nerviosament y ab ironia) ¡Y ell... generós, m'ha brindat ab la revenja...: ~~¡gracias, tenyor Deforat~~! ¿ cóm ferla?

¡si al menys tingués ara la misèria d'en Pau! (acudintli una idea diabólica ó temptació que rebutjará indignat en un comènt, fins que le deixará arrastrar per élla, executantla) ¡Ah!; la Cármen, potser...: ¡may, may!; primer... Oh!.. aqueixa idea m'ha abrusat lo cervell... com una inspiració... puig élla treballa... y estalvia y... ¡jo desvariejo! (Toca la una) ¡La una!... ira de Dèu!...; ti dintre de quinze minuts no hi he tornat...: ¡párat, temps!; no vólis! (fascinat per la temptació, 1ª decideix) Un brillant... un tros d'or...: sí, sí; probenchо!... lo cor m'ho dim:... puch encara salvarme... (1ª aixeca y á les palpentes, procurant no fer gens de soroll, se dirigeix á l'arqueta obrint, ab una de les claus de son manyoch, tots los calaixets fins que topa lo en que da Cármen hi deixá lo plech dels bitllets); M'ofego!... (buscant febrosench y trobantlos); Bitllets! sí... sí, de Banch... los conech ab la olor!... (Se'ls embutxaca

freneticament, tanca l'arqueta treyentne les claus y surtint fent tintinets, com si estigués borratxo, tot cordantse la levita, diu ab veu cóncova); *Esperéume!*; *encara tinch diners...!*. *¡Joan...*, *ja torno... ja vinch!...*

(*Se n'va*)

Telò rápit.

Fi del primer acte.

Acte segon

(La mateixa decoració,
L'escenari y l'prosceni estarán iluminats com en la última escena del acte primer)

Escena primera.

Don Eurich

(En la fáç d'aquest, s'hi notarán les senyals d'una llugta espantosa. Al aixecarse lo teló, estará adormit en un dels sillons, despertantse al cap de poch apesarat y fregantse 'ls ulls: durant tota la escena, anirá en aument son semi-desvari, dihent tan sols lo que mes precís dia pera que l'públich comprenga ó endevine lo que sufreix, lo que pensa y lo que resól.); Quin sómni!... y ¿he dormit?: nó, nó!; no es dormir aclucar los ulls y véurer mil fantasmes esgarrifosos, horripilants acusantme... perseguintme

93

irats (recapacitant) ¿Ahont soch?... ¿á casa?... ¡sí, sí! ara ho recordo... Com lo borratxo al asserenarse, sols tinch una llèu idea de lo que m' ha passat!... Vegám si puch coordinar mes recordances... ¡oh!... no m' flagellis aixís! (pe'l cor, apretantse') Jo m' abruto; ma sanch galopa; los ulls se m' buydan... (plora nerviosament: cáu en un profón abatiment, sommiejant) Ja t' veig, Joan, mon infernal competidor... y fins los que t' rodejan. (acciona com si jugués) Fémne lloch: ¡quant d' or damunt de la taula!; part hi vull!; es meu! es meu! ¿Perqué esclafin aquesta riallada?... ¡deixéumne estar!; no m' escorcollèu,... son de la carne aquest diners... (Deixondintse en sech per un acte de sa voluntat) ¡Pietat! ¡pietat! (Pausa curta: procura alsarse y cáu defallit) ¿Pera que he tornat?... ¡lo cap de m' part!: ¡ah, sí!; me tiraré á sos péus (per Da Cárme) ploraré y m' perdonará acompolantme...: ¡élla es bona y ho farà sense agror, sense reconvenirme... y fins ab sos llàvis

assecará mes llágrimes... (S'aixeca, però se deté esglayat); ¿I si la mato?... ah!, la negror de ma conciencia me llensa d'ella com les onades del mar llensan de llur sí les miserables despulles dels cossos morts y podrits!... ¿Qué fer? ¡com me recrema l'ánima aquest yuyem de remordiments!... (prenent altra determinació, qu' abandonará desseguida) Despertaré á mos fills..., los hi contaré tot pera que s'enterin á la bárme y de mí s' condolgan... y... ¡impossible! ¿que dirian al sentirme?... m' escupirian bé rostre... rebotentmhi la deshonra que 'ls hi preparo! (Torna á cáurer en fort abatiment, davant assentantse de nou rendit y lás); ¡Oh, quin patir!: (pe'l cor); ¡sí! així!; esbérlat de rábia y de coratge!; bèu d'un sol glop tota la fel de ma desesperació y de ma impotencia! (Pausa: lo rellotje senyala les cinch); ¡Les cinch!...¡calla, rellotje acusador de mos actes!... ¡sí, sí! tens ratió; ¡joch-joch! me repeteix ton terrible trichtrach! (torna á tocar les hores); ¡Les cinch!: un' hora fa qu' estich

davat aquí com un lládre a la banqueta !... ¡bes cinch !... ¿ qué faig ?
... qué ? ans que s' sentí arrén la estrepitosa caygnda de mon nóm
y de mon honor... ¡ De mon honor ?... (ab profón sentiment) ¡ quin sar-
casme ... ! ¡ bè prón qu' aytal paràula m' ha cremat los llávis ! (Mo-
ments dolorosos : al fi se decideix) ¡ Oh, prón !! ... encara hi ha fronte-
res !... : allá ... bèn llunys, ahont ningú m' conega, ni ahont nin-
gú m' estimi ni m' odihi, podré viurer ... ¡ Oh ! certament que sock
de bronzo quan no m' fón la cremor de ma vergonya ... ! (pausa curta)
No hi pensém mes ! ... m' ho digué En Joan ... y tè raho ... ! (ab ira creix-
ent) Y demá éll ... ¿ demá, dich ? avuy mateix de passejará pe' ls
carrers de Barcelona com un victoriós ~~conquistador~~ conquistador ... y
tothom li aixecará barret en má, doblegada la esquena ... la rialleta
á la boca envejantli la insultadora riqueza ... á felicitarlo, á enco-
ratjarlo ... ; y jo, no podré escupirli á la cara y cridar ; agafeulo ...
agafeulo qu' es un estafa ... es un lládre ! ... (Esclapat y convuls-

gut. esgarrapantse l'pit ab desesperació, Oh prón!.. ja no puch més!:... ¡malehida conciencia...., cálla!: ja fujo d'ells... (plorant) Adèu siáu tots!... ¡Cárme,... fills meus,.. Pau!... ¡Infelís... infelís de mí!... (Se tapa l'rostre y fuig desesperat)

Se n'va.

Esc. II.

Pau y Da Cárme.

Aquell, qu'anirá sols nitj vestit, entra esverat fentse llum ab una palmatória y-posantse á regiviar, ab mostres d'esglay, tota la sala

Pau — Nó; mi rastre; y¡á fé! que juraría haver sentit soroll!.. Restegnim lo pís: avuy en dia no hi ha que fiar... (Se n'va pera tornar desseguida)

Da Cárme — (Anirá ab matiner, gorra de dormir á la francesa y porta també una palmatoria encesa: entra temerosament.) ¿Dni hi debia haver...? (va examinant la sala, quan s'adona qu'es oberta la porta del fondo: llavors intenta cridar) ¡Lladres! (peró en lo mateix moment torna

á entrar En Pau, qui de colp no s'adonará d'élla)

Pau (entrant) Tot está igual! (sorprés al veurela) ¡Dª Cárme!

Dª Carme ¡Pau!... (també sorpresa, si bé tranquilisantse)

Pau (conturbat) ¿Que no s'troba bé Sa mercé?

Dª Cármen (temerosa) ¿Que corrias ara mateix per aquí, Pau?

Pau (dissimulant) Realment, mi Senyora Dª Cármen...

Dª Carme Ja ¿qu'has vingut á ferhi?... (ribentsen) M'has donat un susto...

Pau. Ho sento mi Senyora; peró com ¿ m'entén? acostumo á dormir com les élebres ~~als call~~ nassalls, semblantme sentir passos á n'aquí, he botat del llit y m'he n'hi só vingut dessegnida...

Dª Carme ¡Quina coincidencia!; donchs mira, Pau; també m'ho ha ~~dem~~ blat á mí...

Pau ¡Sa es extrany!... á no ser que hagués tornat D. Enrich...

Dª Cármen ¡No ha vingut pas encara!... per aixó temo... (plora amargament)

Pau (desorientat) No ploris mi s'alarmi Sa mercé; no tinga mi una

nica de pôr perque ¿ m' entén ? he escorcollat tot lo pis y enlloch hi he trobat lo mes petit rastre de lladres...

Da Cármе (per si mateixa, abstreta) ; Qui sap si era éll !...

Pau (no haventla entesa) ¿ Qui, mi Senyora ?

Da Cármе Qui ha fet lo soroll, Pau....

Pau (tranquilisantla) ; Cá, ni éll, ni ningú ! ; Segurament que nos ho haurá semblat, puig a la nit... á n' aquestes hores ¿ m' entén ? un cruiximent dels mobles, una ramor qualsevol... s' abulta, creix y nos apar una gran cosa, alarmantnos...

Da Carme Especialment si s' hi mesja lo seguit, ó si 'ns desvetlla l' ánsia...

Pau (á part) ; Qué curt soch á voltes ! (alt y entrebancantse no sapiguent expressar lo que vol dir) No s' enquimeri, mi enquimihi, Da Cármе, perque ¿ m' entén ? lo Senyor ... ¡ oh ! y bé mirat, ja es extrany... nó, vull dir que aviat... ¿ vol que vaja á buscarlo al Liceo ó al Cassino ?

Da Carme ¡ Hores hi ha que son tancats ! ...

Pau — Nó me n' recordava... ¿ vol que m' arrivi á preguntarme á casa de D. Joan, ó á la de D. Anton, ó á...?

Dª Cárme — (interrompentlo) Vés á la del primer... á tot arreu, fins que l' trobis...

Pau — Aniré per tot... (ab gran temor); ¡si li haurá sobrevingut algun treball...!; peró no t' espanti, Dª Cárme; tranquilitsis...

Dª Cárme — (ab negut); ¡Afanyathi, Pau; no t' entretingas

Pau — Perdi cuydado; treuré l' rovell de les frontisses... (no sapigment lo que l' fa)

Dª Cárme — Bé, home!; móuthi; corra; cércal' per tot...

Pau — Vaig á acabarme de vestir y... (á part, molt entristit); ¡Déu meu.. Déu meu! (alt) Animis ¿ sent, mi senyora?: tornaré ab éll ó ab noticies seves...

Dª Cárme — ¡Pau!; home, cínyta!... (plorosa y nerantli pressa)

Pau — (anántsen y agafant sa palmatória) Dmogui de ma part lo bon dia als senyorets... (á part, anantsen) ¿Que li haurá succehit... pobre D. Enrich? (se n' va)

Esc. III.

Dª Carme.

Adrian (S'asseuta en un sillò y reflexiona) ¡Quina nit mes amarga ha sigut aquesta!; ¡quin despertar lo meu!... Sempre ab e' ay al cor, no he fet altra cosa que sommicjar!. Al acotjarme, servintme de brès les falagueres noticies que m' digué D. Joan, he pogut agafar lo són; però després ¡oh, quánt he sufert!; quánt he resat pera que e' Cwrich tornés!: ¡tot endebades!. Sommiantlo, sentint á ran d'orella la suáu armonia de sa véu, m' he despertat tota alegroza: ¡vana ilusió!; ¡fochs follets de mon desitj!: lo mes sepulcral silenci regnava en ma desherta cambra.... No pot trigar á venir, m' he dit llavores;... y aferrantme á n' aquesta esperança consoladora, com nánxer que s' fixa en l' únich estel que 's núvols de la tempesta no li han amagat encara, he anat esperant... esperant... Y les hores han transcorregut, mentres tant, llargues, pe-

201

restes d'una en una... fins entretenintse, quan lo rellotje les senyalava pera que no m'descomptés... (ab creixent inquietut); Oh, Déu meu! ¿que li haurá passat?.. perqué triga tant?... (plorant) ¡Enrich, Enrich meu!.; ¿perqué no véns?.; ¿perqué m'abandonas aixís?... (procurant tranquilisarse) Y després, quan torni, me dirá que m'estima... que no jugará may més... que será un bon minyó... y jo, lo rebré ab los brassos oberts, y l'aconsolaré pera que no l'desesperin ses pérdues, y lo creuré de tot... de tot!... bo pobre Pau me l'tornará, es diligent y sabrá dirme al menys si alguna desgrácia... ¡Oh!; aquest pensament (esglayada) Y si no fós aixó, sinó que haventho perdut tot...? (allunyant aquesta suposició); ¡Oh, ¿perqué no véns?... perqué no t'afanyas, Enrich, á escalfar aquestas mos llávis ajemolits d'anyorança?... (ab amarch dolor) ¿Qué diré á nostres fills?... viva per ells, ja que nó per

102

mí!; no témis... no t'faré cap càrrech - ¡ni cóm, si una sola de tes miradas m'embriaga de dítxa?....; ni élls se t'queixaràn ...¡élls! ¿que t'han fet?:¡no'ls abandonis! (pausa curta: se la sent plorar retenintse y singlots) ¡Més, ah!; él no m'sent, ni m'ascolta!:¡qué horrorosa es la vetlla d'una felicitat perduda!;¡cóm destrossa al cor lo dubte quan en él se clava!... (transició) Y l'día, ab passos de gegant va recobrant l'espay... y l'Enrich no torna!... ¡Déu meu, Déu meu!;¿qué li haurè fet pera que aixís me màti?...¡Oh Verge Santa, tingàu pietat de mí! (abatuda per sos sufriments, queda com desmayada en lo llit)

Esc. IV.

(Es ja de día)

Dª Cármen, Roseta y Guillém.

(Los dos darrers entran conversant ab veu baixa y sorpresos)

Roseta ¿No t'ha sorprés la precipitada surtida d'en Pau? 103

Guillém Tant... que fins me preveia alguna desgràcia...

Roseta (adonantse de Da Cárme) ¡Ba mamá!

Guillém (ab dolor) ¿Ella á n'aquí...?

Roseta (molt baix) ¡Está adormida..!

Guillém (tement despertarla) Schist!... la despertarém...! (á part) ¡quin dolor!
(S'ajonollan un á cada banda de Da Cárme quines miran a-
gafan suaument: parlarán ab véu molt baixa y ab accionats)

Roseta ¡Pobra mamá!

Guillem Vés á buscar aygua florida... ó éther;... casi no te pols y ses mans
son gelades... (Va á ferho la Roseta, determintse pera escoltarla)

Da Carme (somniejant apesarada: los fills l'escoltan ab gran afany, pro-
curant oirla lo que diu sense bé entendrela) ¿L'has trobat...
Pau?.. ¡jugava... mi senyora!... Ja ho som pron de richs, home!
Fama, gurich!.. nos tens á mi... als noys...!: te perdonem...!

104

Guill. y Ros. ¡Mamá! ¡mamá meva! (besantli les mans y contenint lo plor)

Dª Carme (despertantse ab esvaraument) ¡Ja es aquí...?... ah! ¿sou vos-
altres, fills meus? (ab gran tendresa y arrancant en plor)

Roseta ¿Perqué plora? (abrassantla)

Guillem (aixecantse y alarmat) ¿Que li passa, mamá?... son pòls... la fre-
dor de son front...: ¡vosté no está bona!...

Dª Carme (dominantse y procurant sowriure) Si, home, sí; (á Guillém) ai-
xó, no es res: com que no he descansat gran cosa, me n'he
vingut aquí, m'ha rendit la són y m'he quedat uns mo-
ments adormida: vénsho aquí tot, fills meus..

Guillém ¿... lo papá?...

Roseta ¿Perqué no prenía alguna cosa ó no'ns aviseva?

Dª Carme. La tornará (disimulant y fingint confiança) En Pau... ha
sortit ara mateix á buscarlo... (plora)

Guillém (desesperat) ¿En Pau... es á...?: ¡estem perduts!

Roseta — ¡Mamá! (abrassantla y procurant aconsolarla): no 's desesperi així!...

Esc. V.

Los mateixos y Mn. Manel

(Aquest entra sense que ningú l'haja vist y, ab una mirada, s'fa càrrech de la situació

Mn. Manel — (à part) ¡Quant de dolor!: oh, Déu meu!; pietat per élls!... (venç la aflicció y dominantse, diu:) ¡Carme?

Dª Càrme — ¡Manel! (ab gran trastorn)

Guillém — ¡Sálvins, oncle! (ab desesperació)

Roseta — ¡Aconsólila! (per Dª Càrme)

Mn. Manel — ¡Tot ho comprench!: no parlis, Càrme; estás molt débil. (als noys ab gran carinyo) ¡Coratge, fills meus; valor, Guillém!

Guillém — (abatut) ¡Valor!; ¿cóm vol que 'm tinga?

Mn. Manel — ¿No ets home, per ventura?: devant de la desgràcia, pit ferm y cor serè!....

106

Guillém — Peró quan l'honra está en perill... ¿cóm ferho?

Mn. Manel — Defensant sempre la própia dignitat...., més, ara, no's tracta d'això, sinó de sapiguer lo que ha ocorregut: ¿pótsexplicarmho, Guillém?: conegúem lo mal....

Guillém — Rés sé, fora de que l'papá, ~~[illegible]~~ ajo ha tornat encara --¡--

Mn. Manel — ¿Rés més?... (interrompent á n'aquéll y com consultantho ab Dª Car.)

Dª Cárme — Res més, si es qu'això...

Mn. Manel — Prou y massa;? Mal[illegible] no desconfió de véurer á pero no tot: encara ~~[illegible]~~ l'Enrich...

Dª Cárme — ¡Déu lo permeti!

Guillém — ¿Y si no vé?

Roseta — (á part) ¿Nos hauría abandonat? (alt) ¡no pot ser!

Mn. Manel — Tot está en lo possible; peró mentres tant, Guillém, ton deber t'obliga á pendre certes mides que la experiencia y la gravetat de la situació fan necessaries...

Guillém — ¿Quines son, ~~[illegible]~~ oncle? (disposantse á obehir)

Mn. Manel — Anàrtem al escriptori; rébre'ls dependents y despatxarlos, quan vagin venint, ab una excusa qualsevol Tot encomenántlosthi que al sentdemá cada hú ocupi son lloch á l'hora degnda; posar un avís, fora del despatx, dihent que romàn tancat... y dissimular tant com pugas ab tothom, fins qu' aquesta nuvolada s'aclareixi ó esclati.

Guillém — (resignat y sumís) Cumpliré (á part, anántsen') Com un metje ab un mort, firmaré la papeleta de defunció de nostra casa, poch abans tan respectable..! (se n'va)

Mn. Manel — Y tu... Roseta.. prepára una tasseta de tilá ab algunes gotetes de róm ó d'aygua del Cármne pera ta[illegible] la teya afligida mare

Roseta — (plorant, á Mn. Manel) ¿Qué va á ser de nosaltres?...

Mn. Manel — No t' espantes, Roseta: quan Déu ho vol, pera tot mal hi ha remey. Méntres tant, que t' encomano que defensis, ab ta debilitat, á En Guillém: recóndali que per tú y per aquesta

(<u>senyalant á Dª Cármе</u>) no pót ni déu entregarse, 108 succehesca lo que succehesca, á una desesperació inútil y reprobable.

Roseta (<u>abatuda</u>) Ho faré (<u>á part, avergonyida</u>) ¿ Qué dirá, quan ho sápiga, En Gabriel ?...

(<u>se n'va</u>)

Esc. VI.

Mª Manel y Dª Cármе.

Dª Cármе (<u>ab gran defalliment y dolor</u>) ; ¿a ho véus, Manel ! ; no t'ha valgut lo matinejar... (<u>referintse á D. Enrich</u>)

Mª Manel ¡ Qué sap !... ¿ no es á buscarlo en Pau ? (<u>procurant animarla</u>)

Dª Cármе Sí ; peró éll... ¡ no tornará, Manel !

Mª Manel ¿ Perqué ?... ¿ com ho saps tu, pera assegurarho ?

Dª Cármе ¿ Com ho sé... ? : lo cor m'ho diu !

Mª Manel (<u>assentint</u>) Tal volta no t'enganyas, Cármе !

Dª Cármе Oh, nó ! ; quan avisa á prestent desgracies semblants, may s'equivoca... ! Y si es aixís ¿ qué faré, Manel ?

Mn. Manel — (solemnial) Dues coses no més, germana meva: primera y principal, confiar ab Déu; y segona, procurar, en quant pugas, la salvació del honor del Enrich ...

Da Cármе — ¡Confiar ab Déu?... ja ho faig, Manel y ¡bè ho sapst tu!... peró en quant á lo segón ¿quin medi mi queda?...

Mn. Manel — Ascóltam' bè, Cármе: los instants son crítichs y si desgraciadament, com me temo, surtís certa la previsió, convé qu' estigas preparada.

Da Cármе — ¡Parla! (ab gran ansietat)

Mn. Manel — L' honor de ton marit, es no sólo lo d'ell, sinó que també l' ten própi y l' de tos fills: donchs bé; tot quant conservavas pera tí y per aquestos, dónaho pera salvarlo!

Da Cármе — (resistintshi) ¿D' la quinta?... y les primeres necessitats de la vida?... y...?

Mn. Manel — (interrompentla) Si vols que t' cápiga la íntima satisfacció d'

haver fet tot quant podías y debías... has de córrer lo perill de que, En Guillém, vaja á ser soldat!...

Dª Cármе (esglayada) ¡Quin horror!... (decidida) ¡May, Manel!

Mº Manel (persuassiu) Després no vos ha de mancar ni á tú, ni als nous lo precís pera la honesta y honrada subsistencia; perque Déu qué alimenta als ancells que volan per los ayres, y á los peixos qué habitan las profonditats dels mars, y á les plantes qué abelleixen á la terra, y á los mateixos sérs que furgan per entre l'llot y los bassals mes fastigosos, no desampára may al bó, ni al afligit abandona, ni del desheretat de la fortuna s'oblida, ni se n'descuyda. La desgracia, es á voltes, lo gran sedás de que, en los insondables designis, se val pera agarbellar y purificar la virtut dels ángels de la terra;.... y la virtut, Cármе, no s'compréu, ni ho fóra, sense l'sacrifici!

111

Dª Carme (ab cristiana convicció) Jo, Manel, perque comprench lo que m' dius, estich resignada á tot: rés me fa, tenint, com tinch, la conciencia tranquila y nét lo cor, sufrir les amargors de la desgracia que nos esguarda: rés me fá, ni tan sols me corprén, lo considerar que quedarém á la misèria; que les penes nos assetjarán arreu á nos fills ¡pobrissons! y á mí; qu' haurè de viurer amagada pera que la gent no m' digui ab lo dit com á muller d' un... quebrat y evitar qu', ab ma presencia, se recordi y s' esbombi y s' escampi més y més, com taca d' óli, l' afront que 'ns caurá á sobre;... ni encara la temensa de qu' haurém de tastar l' asprívol pá de la pobresa,... conèixer, tal volta, los horrors de la fám...!: nó, Manel!; rés d' això m' espanta. Peró donar á gratcient mon fill á la Reyna... córrer lo insólit perill de qu' haja de ser soldat... ¡això may!; ans que tot, soch mare!....

Mn. Manel (ab dolor) També ho son aquelles, Carme, que no tenen una ca. bana hont soplujarse y se resignan cristianament á separarse de llurs fills, als quí també, com tú al teu, estiman, nó pe- ra salvar l'honra de la familia ó la cayguda d'un nóm conegut com lo vostre, sinó perque la lley bárbara y despia- tada que ns ha sigut imposada y quí abans ~~casi~~ no conei- xiam, peró que es lley y que cumplirla es forçós, les hi obliga!... (moments terribles en Dª Cármе: pausa afanyosa)

Dª Carme. (rendida) ¿Tindrás ~~tú~~ ta rahó com vulgas, ~~pero digam~~ ¿peró digam?; (germá meu, ab les engunies que de passades riqueses me quedan... ab los mil duros que tú alli me portáres ¿ qué puch salvar?...

Mn. Manel Realment, no son rés...; son casi com una palla pera apuntalar á un sobre que s'enfonsa; peró aixís y tot... ab éllş, pót y déus evitar que vos trégnin de casa... ~~ab~~ que seria lo primer y mes afrontós dels escándols!

113

Dª Carme (plorant); ¡Oh, Manel!; tú no saps lo sacrifici que m'demanas!

Mn. Manel ¡Valor, Cármе!; quánt major sía, mes te l'recompensará l'Omnipotent!

Dª Carme. Puig qu'aixís ho vols,... sía!: ¡lo faré!

Mn. Manel (entornit); Gracies, Cármе!: Déu t'ho pagará; no n'dubtis: ¿veus aquesta llum?; (adonantse de la palmatória, encesa en cara, que agafará mostrántlahi) ¿veus la claror del sol?: aquésta, es la representació del poder de Déu; aquélla, la del home. Quan Déu vol una cosa, se fá lo qu'Ell ordena y rés més; tot queda fosch devant seu, com fosques quedan totes les llums quan brilla esplendida, majestuosa, prepotent y pura la del sol: apágala, sinó; (apaga la palmatoria xb una bufada) ¿quina falta t'fá?: ¡cap!.... Donchs lo mateix te succehirá d'assí en avant; méntres Déu t'ajudi, ni ha de mancarte rés, ni rés hauràs d'

114

amoran d'aquest món, ahont hi sóm com áus de volada.

Da Carme. Mé mi confortas y resignació á la voluntat del Altíssim me comunicas. Manel!... peró si defallís,... si necessités de ton auxili... si com á dona y com á débil que sóch, fos mes poderosa ma desesperació que la resignació meva... ¡ajúdam! ... sálvam!

Mn Manel (molt emocionat); Descansa, Cármе!; mi mos consells, ni rés de mí han de moncarte; y si tanta fos la desgrácia que temém, la mossada de pá que jo tinga y qué ara dona va als pobres, nos la partiréin tots junts!

Da Carme (besantli la má); ¡Oh, Manel... Manel!; ¡qué Déu t'ho pagui!

Esc. VII.

Los mateixos y En Guillém

Guillém (entrant) Lo primer gratio de mon Calvari, ja l'he pujat, oncle..! (va vestit pera eixir al carrer)

Mn. Manel Guillém — ¿Es á dir que...?
He posat l'Juri á nostra crèu: l'avís, á fora del despatx, y un á un, despedits, fins á demá, los dependents: aixís serán mes pochs los ulls que veurán nostra cayguda.

Mn. Manel — Está bé...

Da. Carme — Jara á hont te n'vas, Guillém?. (ab inquietut)

Guillém — Ni ho sé; á donar un tom... fins á la Diputació, mamá.

Da. Carme — (esglayada) Oh, no hi vagis, fill meu!; jo puch....

Mn. Manel — (interrompentla molt afectuós y ab intenció) ¿Anarchi tu, Carme?

Da. Carme — (dominantse) Sí, sí, Guillém; vélhi: pot ser aixís, podrás dir-me la noticia de que hauvás eixit lliure....

Mn. Manel — Sá hi aniré jo per éll... ¿t'ho ~~volen~~ preferexes así?

Da. Carme — Sí, sí: estalviali (per En Gui.) aquexa amarga inquietut.

Mn. Manel — (disposantse á anarsen) Tranquilisat, donchs; y tu, Guillém, ja qu'En Pau triga á tornar, no será per dená que

fasses algun pás pera surtir de dubtes y saprigner ahont es to-
teu papá

Guillem — Com millor li sembli, oncle.

Dª Carme — Ja es extranys qu'en Páu no haja tornat!. ~~[illegible]~~...

Guillém — No n'passi quimera ~~[illegible]~~: pobre servidor, comensa á ser d'edat y es una nica cançoner: me n'hi aniré jo, mamá...: ¿ab son permís? (la besa en lo front, despedintse,

Dª Carme — Vés, fill meu (besantlo): afanyatthi tant com pugas...

Mª Manel — (despedintse) No cal que li encomanis... y mentres ell fá ~~[illegible]~~ diligencies, ~~[illegible]~~ m'arrivaré á la Diputació pera vindre desseguida á enterarte de com haurá anat lo sorteix y veurer com s'acaba aquesta gropada. ~~[illegible]~~; mentres ~~[illegible]~~ Vés ading, Carme; prén la tasseta de tila que la Roseta t'déu ja tindre preparada y, sobre tot, ~~[illegible]~~ no plo-ris, ni t'desalentis: ¡Serenitat, germana meva!; enco-

.mánat á la Verge... y fins despres.

Dª Cárme (besant la má á Mª Manel y despedintse d'En Guillém) A reverer, donchs, Manel..., adéu, Guillém!

(Se n'van, fentho cap á les habitacions Dª Cármen, un colp han desaparescut Mª Manel y En Guillém)

Esc. VIII.

En Pau y, mes tart, D. Joan

Pau. (Entra molt afadigat, assentantse dessegida) Finch trencades les cames y..., lo qu'es pitjor, sense noticies de mi senyor D. Enrich: ni al Liceo, ni al Cassino, ni l'mateix Andréu, lo sereno del barri, ne saben res... absolutament rés!..: ¿qué li haurá passat? Pot ser lo senyoret y l'reverent mal-quarjo, serán afortunats que jo en tróbarlo... ~~[illegible]~~, peró jo ¿cóm quedo ab mi senyora Dª Cármen?... ¿que la hi diré?...; no sech bó pera rés!..

(queda uns moments pensívol) Y anyy no s'obra l'despatx... y

y Mn Manel ha vingut á mi hora may vista anántsen ab lo
Senyoret... y aquest mi ha encarregat que rebés tots los recados...
¡Déuli ajuda! ¡Déuli ajuda! ¡Déuli ajuda! jo mi hi perdo... no mi entench res...! (anántsen)

D. Joan (desde l'fondo) ¿Pot passarse...?

Pau (reculant y aturantse sorprés) Endevant... (á part) ¿ qui rediable hi dén haver? (alt, regonegnentlo) ¡ah!... es Sa mercé?... Disimuli D. Joan, perque ¿ mi entén? no l'esperava...

D. Joan (irónich y ab intenció) Sempre hi ha imprevistos: ja ho dih lo refrá; d'hont un manco se pensa...

Pau. Sa té raho... peró, ara hi caich ¿ qui ha trobat oberta la porta del pis?...

D. Joan De bat á bat...

Pau Ab son permís: vaig á tancarla... (anántsen pera ferho)

D. Joan (aturantlo) No cal; ja ho es...

119

Pau — ¡Mil mercés! ... (excusantse) ¡végi quin descuyt!; peró com a voltes un hom' té cabónies ¿ m'entén? ara, al arrivar...

D. Joan — No t' escarrassis, Pau: tothom hi está exposat, sobre tot ~~si un matinejx contra 'ls costums~~ ~~a una hora tan de matí~~... (ab intenció) ¿ qué hi ha hagut alguna novetat?...

Pau — (indecís) Jo li diré; fins la mercé, si li plóu, podrá treure m' de dubtes y d' anguinies que, com una aresta, se m' han clavat assí... (pe' l cor)

D. Joan — Veyám, parla: si jo puch...

Pau — (cumplimentós) Asséutis, don Joan; (aquest, no fá), ja li explicaré ab molt gust;... nó, vull dir ab molta pena, perque ¿ m' entén?

D. Joan — (irónich) Ab prón feynes: acaba y vés al grá...

Pau — (contrariat y á part) ¡Quin home! (alt) Donchs es lo cas ~~que~~ ~~no~~ ~~gravém~~ ~~vist~~ á D. Jurich ~~dead~~ anit cuzá... ~~barbenyoan, ~~dead~~ ~~a no ha tornat a casa dead~~ ~~anit~~~...

D. Joan — (ab gran admiració) ¿ Que m' dius, Pau?

Pau — Lo que sent y tal com ho sent... (*afligit*)

D. Joan — (*fingint*) Això es grave: pot ser una desgràcia...

Pau — Veliagué lo que m' martyritza; y com tots, sense dirnosho, la tenim esgarrifosa, pera calmar l' angoixa de mi Sra. Da Carme, he sortit á buscarlo arreu, però enlloch; ni á casa de vosté mateix, don Joan! me n' han sapigut donar cap noticia...

D. Joan — Me deixas fret... (*á part*) Tot ho ignoran...

Pau — (*esbarronat*) ¿Veritat que sí?...

D. Joan. — Bé, Pau; prenthi ab mes ayre... (*ab freda indiferencia*)...

Pau — No m' fasse rumrer, don Joan... ¿qué dich á Da Carme...?

D. Joan — Pássalahi recado de que jo soch aquí y vull parlarli...

Pau — ¿Qué tal vegada sa mercé sap alguna cosa...?

D Joan — (*Rihent ab befa*) Já ne tú ¿que se l' endona?

Pau — (*energich*) ¿Que si se—? (*á part*) Engolim aquest... afront! bé mirat... vé d' un miserable!

D. Joan — ¿Qué murmuras, Pau?

Pau — Nó,... rés!...; me deya, que si fós mes jove ¿m'entén? no m'empassaría la saliva com ara me la empasso... (ab enuig)

D. Joan — Doncha, així... (irónich y agressiu) la escupirías...!

Pau — Efectivament; (enérgich) al rostre de sa mercé...

D. Joan — (ab indignació y amenassador); ¡Mal llamp...!; no sé cóm... (fentse accionat de pegar, peró dominantse y acabant per rinrer despreciatiu); ¡bá... bá!; avisa á Da Cármen y...

Pau — Sí.. sí; ara hi vaig...; peró atengui D.... Joan... á que, castell mes alt que 'l de sa mercé, he vist enfonzarse...

D. Joan. — (rihent!; Ja.. ja.. ja! Deixatha córrer y fés lo que t'mano..

Pau — ¿Manarme sa mercé...? (rihent, befántsen); ja.. ja.. ja!: lo complauré, perqué sí...; méntres tant, pót assevers' y esperar si vol... (anántsen); ¡ab quin gust riuré quan cáygui!...: (riu novament); ¡ja.. ja.. ja! (se n'va)

D. Joan (ab ira y amenassantlo ab los punys) ¡Ja ploraràs, vell xaruch! (lo segueix ab la vista fins que desapareix)

Esc. IX.

D. Joan

¡Ja es fora!; quin camándula mes ampalagós y mes desvergonyit es aquell Pán!: á casa t'voldria...! Però... ¡bá!; no hi pensém més. Mentres tant, podré arrodonir mon plan d'atach (reflexiona: pausa curta), ¿Quants dies y mesos y anys se necessitan, á voltes, pera poguer véurer satisfeta una venjança ó convertit en cert, un somni qu'afalaga la pensa!: al fi, arruy comensa aquella á treurer espleta; però no n'hi ha prou; m'ha de donar fruyts: es un negoci en lo que haig de cobrarme interéssos y capital. Vull que la barraca sigui meva...; y ho serà...! Mes de vint anys fa que

123

jurí venjarme d'élla, á la qui tant estimava,.. á la qui tant estimo!; més de vint anys que, com lo córch á la fusta, ro-sega á mon cor la gelosía... Lo bó, fá de bon esperar; y al últim, podré obligarla á que siga meva... que se m'rendesca... que ~~pera rabenaring~~ m'amiga :.. ¡Oh!; solsament de pensarhi, ja m'sento ubriacat.. (pausa curta) A les dones, les hi agraden riquesés, brillants, joyes, ostentació, luxo... y la bárme no será diferenta de les demés: ¡també es dóna... y jove encara y ber-mosa...!: ¡quin goig!, llensaré á dos péus una fortuna; la re-briagaré.. la fascinaré ab lo brill de mon or, quina polsina apar que tot m'envolta... ¿cóm podrá negársem' á ser meva? (ab ci-nisme) Més, si m'equivocás... si la virtut, ó bon orgull, ó la su-pérbia ó tot plegat, fos tan gran que ni aixís pogués obtíndre-la... m'hi portaré cruel... É'l assetjaré per la fám, com á fortaleza inexpugnable... Per ara, ja ho he comensat, sense que

124

ella ho dápiga, enfonzant al ximple del Ewich quina ruina fa mes de 20 anys també que la hi duya amenassada; y arrastrantlo al jóch, li he fet pérdre tot y mes de quant tenía: ¡imbécil!; crèuremi amich y confiarme tots sos secrets, quan tot mon sér traspuava ódi mortal contra d'ell per haverme robat á la Cármen... la imatge de ma fantasía, la fada de mon cor, la joya... la única joya de ma vida!... (ab amargor) Y ella ¡infelis! preferir l'Ewich que la ha abandonada, á me mí... á mí qui hauría sigut ton esclau y viscut del sol alé de sos llavis y reduhit ma existencia á contemplarla y á adorarla com á mon únich ídol! (transacció); ¿Qué hi farém?: la fatalitat aixís ho disposá y m'ha calgut esperar un dia y un any y temps y mes temps pera arribar al á any en que, ¡alfinyerié l'somni de ma joventut, ó mi sadollaré en ma venjança...; ¡Oh, sí, Cármen!; mal que t'pesi, no podrás re-

1

Cutjarme: serás meva... ó t'aclapararé; y si ni aixís,... te perseguiré sempre... sempre delirant, satánich, incansable fins que rendida y lassa caygnis en mos brassos... (pausa afanyosa) ¡Y no vé!... me regateja.. ó m'nega la presencia, ab la que s'apagaria la febrosenca cremor de mon front, com ab la rosada en les calitjoses tardes d'istiu, se mitiga al cap. vespre la xardor qu'abrusá la terra; me priva de la dolça mirada de tos esguarts purissims, únich cel que fins avuy he sapigut comprendre!... (Impacientantse), ¡Ah, quant trigá! (S'aixeca y s'passeja regnitós), haviré de fer soroll pera que m'sentin... (acudintli una idea), ¿que t'hi vols jugar qu'aquell vellot d'en Pau s'haurá ajassat á algun recó, ahont déu estarshi lenta recordarse qu'al mon sia?: vaig á véurelo.. es bèn cert qu'en arribant á certa edat, ~~viuradas~~ som ~~que~~ figures decoratives que solsservim pera no fer nota! ~~pobrassa agatzerada de tanta desconsolació!~~

1

(va á cridar ó á demanar á algú, quan entra Da Cármе qui sols
anirá mitj pentinada y ab trajo dels anomenats matiners)

Esc. X.

D. Joan y Da Carme.

Da Carme (entrant y saludantlo) Sens' dubte, D. Joan, que se li debía fer entjota
é insoportable ma tardança

D. Joan. (cerimoniós) No tal; peró comensava á témer si En Pau...

Da Carme (interrompentlo) Efectivament; acabava d'tot just d'avisarme la visi-
ta de V., quan li ha sobrevingut un cubriment de cor...

D. Joan Conseqüencies de tindre un fol criat y encara vell y aixacrós...

Da Cármе Diligent, fiat y servicial, emperó, mes que cap altre...

D. Joan No la hi nego Da Cármе y.. (fentse l'desentés) ¿ha sigut cosa...?

Da Carme De moment, nos ha alarmades á la Roseta y á mí; peró haventlo
ja progut retornar, gracies á Déu, y estant del tot tranquila per
ell, mentres ma filla acaba de cuydarlo, vinch jo á cumpli-

mentar á V. pregantli ensemps que m' donga, si les pas, noticies del Enrich

D. Joan — A n' això venia, Dª Cárme; perque m' dol de debó que degui V. pas sar hores y mes hores abandonada y morta d' ánsia esperant á son marit, mentres éll s' oblida de V. y de sos fills, darrera l' jóch.

Dª Cármen — Fixó, no es dirme res, don Joan

D. Joan — Procuraré explicarme.

Dª Cármen — Assentis...; qué distreta! (assentantse ~~y~~ dos) l' ascolto; ¡pàrli!

D. Joan — Abans de comensar la hi prego, Cármen, qu' asserení los sos ulls y que de mí mostri bondadosa, pujara,... tot depén de V....

Dª Cármen — (ofesa) Si segueix parlantme aixís, me veuré obligada á retirarme...

D. Joan. — (á part) ¡Sempre igual ab mí! (alt) Nó, nó...; ascóltim! (lonjanger)

Dª Cármen — (ab fredor) Digui (dispostantse á ascoltarlo ab molt recel y prevenció)

D. Joan — (nerviós y dominantse) Suprimiré detalls, Cármen; voste está impacienta, y á mí de mí crema la llengua pera curahonar (pausa)

~~101~~
128.

Juan vaig entornármen al Liceo, després de ma visita de última hora, trobí que l'Enrich duya guanyada á l'alsa una cantitat prón grossa pera, ab ella, pogner atendre á totes ses obligacions y pagar sos deutes: llavors, recordantme del encárrech de V., li demanú en son nóm que s'acontentés ab lo rescabalat y se n'vinguésl á n'aquí pera alegrarla; peró... no m'volgué créurer y sa ambició l'perdé...

Dª Cármen ¡Déu meu!... (ab intensa amargura)

D. Joan (prosseguint) Engrehit per la sórt y encegat per la fortuna que li somreya fins al punt d'assegurarli lo primer ó un dels primers llochs + entre los mes acaudalats bolsistas y banquers de Barcelona, d'entre quin nombre V. sap que hi sobresurt l'Enrich aréstera embarcat, se fén la ilusió de que may més li giraría la esquena aquella deesa caprixosa...

Dª Cármen ¡Sembla increible!... (contenintse l'plor)

D. Joan ¡I tant!..., peró, aném seguint. S'acabá l'ópera, eixírem del

Liceo y ahont ~~nos encahuàrem~~ pót ja pensarsho. Carme ..... Emborriat-
xat per ta passió y jungit al carro fatal de la enganyosa
estrella, anà fent dobles sobre dobles fins qu' arribà la darre-
ra jugada. Entre dents, com agonitzant qu' espaternega, boig
per la sét d'or, nerviós y frenètich, vaig sentir que deya:
¡lo tot pe' el tot!: Ho pogui menys d' esgarrifarme y trem-
lar per ell... fins volgui detindreli la mà insensata qu' allò
feya, pero en lo mateix instant, aquesta, havia tirat los dáus
... ¡tota aquella fortunalla, en un obrir y tancar d'ulls, passava a ser de don rival!...

Dª Cármе — ¡Gracies, Déu dels cels! ... (ab trista alegria)

D. Joan — (admirat) ¿De la ruina de vostés?...

Dª Carme — (ab convicció) Sí, una y mil voltes, puig la prefereixo a n' aque-
lles riquesas, quines filles de la infàmia!

D. Joan — (desconcertat) Vosté delira, Cármе: ¿quina cosa vol mes justa...?

Dª Carme — Podrá serho pera V., don Joan; nó pera mí.

D. Joan — Sembla increible, Cármen!: (volguentla persuadir) això es una exageració que ratlla en la manía...

Dª Carme — Será lo que V. vulla, don Joan; peró... deixemho córrer y expliquim que s'ha fet del Enrich després d'aquella bojeria... (impacienta)

D. Joan — Prossegim (pausa curta) Lo qué ~~ocasionaré després~~ sobrevingué, ja s'ho pot afigurar, amiga meva: quan son marit se convencé de la certesa é inmensitat de la desgrácia, temblá qu'anava á tornarse boll; la desesperació no tenía límits: al fí, y passats que foren los moments de son crudel paroxisme, pogui endurmel' á casa y calmarlo una mica: allí, plorant com una criatura, va dirme: ¡Joan!; no tinch cara ni valor pera presentarme á la Carme, ni pera contemplar ma deshonra; y puig encara tinch temps pera fugir, déixam algun diner..... entera de tot á ma familia... deniánalshi que mi perdonin y... adéu pera sempre!

Dª Carme (esglayada); ¿Es á dir que l'Enrich...?

D. Joan (intencionat) Sí... Carme: ¡ha fugit... Carme!

Dª Carme (ab horror); Oh, no pot ser!: ¿ho hauría fet sense despedirse tan sólo...?

D. Joan Precisament pera evitar la vergonyosa confessió, ha volgut posarhi la frontera per entre mitj, aprofitant lo primer tren...!

Dª Carme (plorant); ¡Déu meu!... Déu meu! ¿qué será d'ell?...

D. Joan No se disgusti aixís, mia bona amiga...; no es tot perdut encara... y fins (ab molta intenció y discretament, aconsolantla, si jo m'hi empenyo, l'Enrich podrá tornar....

Dª Carme ¿Fóra possible?...

D. Joan Sí!

Dª Carme ¿Cóm?...

D. Joan Ascóltim... y ho veurá, Carme!

Dª Carme (ansiosa y delirant) Oh... párli, D. Joan; párli!

D. Joan. Abans, deixi recordárlahi una história;... després, V. decidirá

132

Dª Carme (rezelosa) ¿Qué jo...?: ¡veyám! (indicant que l'explique)

D. Joan (reconcentrantse) De lo que la hi diré, fá ja molts anys, Cármen: per lo mateix, la hi prego que mi concedesca sa atenció méntres duri lo curs de mes ideas ó de mes recordanças.

Dª Carme (á part, intranquila) ¡Quant misteri! (alt) Comensi.

D. Joan (comensará dominantse, fins que, empés per ta passió, esclatará aquesta delirant y terrible) En lo temps á que mi refereix, vivia á Barcelona una senyoreta qu'era bermosa com lo despertar de la matinada y jolina com una toya de flors; les paraules, eran dolças com les passades d'un rossinyol; los ulls, negres com mes penes y d'un mirar mes ardent que l'del sol de Cuba; los llavis, suavíssims com les fulles de la rosella al mitj-badarse; tot ella cayent;.. tota la persona, majestuosa, atractivola y sobirana com la d'una reyna. Abret per tants encisos y subjugat per tal aplech de gracies que l'fascinavan, un jove, llavors humil,

133

s'enamorà d'ella encengüentseli en lo cor una foral inextingible: més ¡ay! semblant passió, havia de causarli turments y penes immenses que sols compéndre pót l'ánima qui estima y que réb, al volguer communicar sos afanys á la persona amada, ~~casa á casa aquell endevinguér~~ desdeny sobre desdeny, despréci sobre despréci. Havian passat alguns mesos d'inútil brega, quan un jorn, en que l'jove aquell sortí á cassera pera distraurers', trobá per atzar á un seu amich que, dubent la escopeta al coll y ls perdiguers subjectes, anava de compsany ab la gentil senyoreta á la qui, Cárme, vinch referintme: l'infelis, degué reprimir un crit de sorpresa al véurerla, creyentse enfront de la mateixa Diana; y, entre joyós y contrariat, saludá cortés blanant á la bermosa parella. Tot just s'havian creuat entre ls tres les primeres paraules cumplimentoses, quan lo tegon, advertit per les veus d'altres cassadors de sa colla, oviod

un vol de perdius que á l'abeurada 's dirigían, y encomenant per uns moments á don amich la guarda de sa companyona, se llensá á perseguirles...

Dª Cármen ¡D. Joan!; li estimaré que escursi detalls, puig V. compendrá que més qu'ells, m'interessa acabar de sapiguer que 's ha fet de mon infortunat espós...

D. Joan. Sento molestarla y que V., mí... interrompesca; peró son necessaris...

Dª Carme (interrompentlo disgustada, Essent ajxís, més escursis: ¿) continuhi,...¿ l'escolto de nóu.

D. Joan Donchs, veliagué, Carme, qu'allavors entre la senyoreta y l'jove aquell regná uns segons d'embarrassós silenci: semblava qu'ab-dós reconcentressen en lo cor tota llurs existencies. (solemnial) Hi ha moments en la vida qu'obligan á parlar; y aquell ne fón un: enfront dels grans espectacles de la naturaleza es impossible contindre dins d'un mateix l'admiració que causan, sobre tot si aixó que ni dihém l'ánima sent la melangia de l'anyoransa ó la tris-

tesa de za própia soletat; y per semblant motiu, l'esmentat jove, va parlar, Cárme.... I tot parlant, en l'esclat de la conversa, posant més la empenta de son cor que la ~~rabiola~~ brida de son seny, desvanescut llavores, exclamá, ¡mi jo d'amo! que repetiren ~~y~~ gojosos les alterosos montanyes del entorn. Més ¡ay! en lo matéix moment, ressoná un tir barrejantshi desseguida l'alegra cridória de váries véus, venint á ofegar aquella exclamació intempestiva que va romandre sens' resposta, méntres casi sopotadament tornava lo jove cassador qui s'afanyá en deixar á la falda de la bermosa dues rodanxones perdius tot afegintshi, enorgullit y satisfet: ¡pera tú les he cassades, amor meva!. Aquestes paraules foren una sentencia de mort y una revelació ensemps pera lo enamorat jove, qui vegé de colp y volta marcides les mes dolçes ilusions y esmicolades les mes belles esperançes

Dª Cárme. (indiferent) Fón una llástima; peró ¿quina relació té aquesta rondalla ó aquesta história ab lo que jo ansio sapiguer, D. Joan?

D. Joan — Molta, Carme.- (*ab intenció*) ¿no hi atina?

Dª Carme — (*ab inquietut*) Nó, per cert... (*endevinant lo que vol significárlahi*)

D. Joan — (*sarcástich*) Donchs deixi que l'acabe: costa d'un any després de la cassera aquélla... se celebraren unes fastuoses esposalles en lo camaril de la Mercé: dels esposos, l'un, se deya Enrich... y l'altre, Cármne... y dels dos testimonis... l'amich d'aquéll... ¡Joan!...

Dª Carme — (*ab indignació y horror*) ¡Oh, prón!; tot ho comprench y...

D. Joan — (*ab fredor implacable*) No he acabat encara...

Dª Carme — (*enérgica*) Ni es precís!

D. Joan — (*ab ira*) ¡Sí.. sí qu' ho es... y molt!.

Dª Carme — (*abatuda*) Digui.

D. Joan — (*ab tendresa*) Desd'aquell jorn fatal pera mí, dols he pensat; haig d'ésser franch! ab la perdició de l'Enrich... en satisfer lo clám eterm de mon cor que m' demanava venjança contra d'ell y contra

Vosté, Carme: peró, jo la estimava, com la estimo y la he estima-
da sempre... y l'mal que volía fer á vosté, rebotía ferotge contra
mi mateix: aixó m'contingué en un principi. Desitjós d'esborrar
un amor qu'era impossible y anhelant ferme home... ésser mi
elonari.?
?per si algun dia...,m'entregui al treball emborratxantme ab con-
tínues y arriscades ocupacions;... després, quan ja m'podía ano-
menar rich... cerqui tota mena de distraccions en viatges, en cac-
eres, eixides forades al camp y qué sé jo quantes coses més, fins d'o-
blidarme fins de ma mateixa sombra; també, y sempre afanyós
d'ofegar aquest amor que sobreeixia de mon pit tornantme foll,
cerqui un'altra dona que m'sapigués compendre y estimar,
trobantne á moltes, boniques per fora com les gerres pompeya-
nes y negres per dins com l'astalsi d'una dimenya, de dis-
posades á satisfer mes mos insignificants desitjos caprichos....
peró cap... cap.. ni una sola que mig fós capás de esmortuhir

¡ quánt mancos esborrar! ^ de mon cor la imatge de V.! (ab ràbia) ¿ Què 138
debía fer?: ma passió era més poderosa que ma voluntat....
y va rendirme: la sét de venjança, los gelos, l'afany de pos-
sehirla, qu'ab esforço de gegant contingué molt temps, esbot-
zàren les ~~malalties~~ (restes) é inundaren tot mon sér avassalladores,
terribles!...: desde llavores, Carme, l'amor de V. ha sigut
mon únich pensament... mon delirí constant! (ràn convulsivament,

Dª Carme (indignada) ¡ Infame!

D. Joan (cínich) Dígnim' lo que vulga, peró escóltim encara...!

Dª Carme (alsantse pera no sentirlo) ¡ Ni un mót més!

D. Joan (agafantla per la má y obligantla á séurer) ¡ Oh, sí! (pausa
curta: parla ab creixent precipitació, barreja monstruosa d'amor
y de ràbia) L'hora qu'he somniat tantes vegades ha arribat a-
vuy: dígnim' que no m' aborreix... máti ab una sola paràula
la infernal serp que tants anys fa duch entortolligada al cor...

Dónguim no més qué una esperança... y c' Eurich tornará á
fer costat. portantli una fortuna..!

Dª Carme (indignada) ¡Miserable!...¿y als hómens com V., sense cor y sense honra, la societat no los hi escup al mitj del rostre?...

D. Joan ¡Carme!; ¡Cármе! (pregant) no sigui inexorable al mú!.., no sia tonta!: per caritat... ja que nó per rés més, un famolench d'amor y de caricies n' hi n' demana una mossada!

Dª Carme. (ab imperi); ¡Prou ja, D. Joan! (aixecantse resolida, No vinga ab son empestat alé, qué apar lo del Manzanares, á fer més horrorosa ma desventura!: ¡vágissen'!. (signantli la porta)

D. Joan (alsantse y desatinat) ¡Es que si no accedeix á mos prechs, també sabré váldrem' de la força! (va á besarla, quan élla li dona una bofetada, agafant desseguida lo cordó de la campaneta que no deixará fins que D. Joan sía á fora)

Dª Carme ¡Insensat! (donantli la bofetada y ribent convulsivament)

D. Joan ¡Oh...! (*abrúbia*) ¡Será meva!... (*bregant pera vestir-se*)

Dª Carme (*imposántseli*) Intenti móurers' y crido á mon auxili!... (*segnantli la porta*) ¡Emerera traydor y mal amich! ¡á fora, home indigne!

D. Joan. (*dominat per la mirada de Dª Cármne, recula automaticament, agafa l'sombrero cubrintse y, desde l'dintell de la porta, exclama ab fereza*) ¡Ja tornaré! (*se'n va*)

Esc. XI.

Dª Carme, Roseta y, *mes tart*, Don Pau.

Roseta (*entrant, casi topantse ab don Joan*) ¿Qué volía don Joan, mamá?: Sa mirada m'ha fet pôr.

Dª Carme (*nerviosa*) ¿Es fora ja...?

Roseta Si, mamá: estava ~~molt grave~~ esgroguehit com un cadáure!.. (*no comprenentla*)

Dª Carme (*á part*) ¡Gracies, Déu meu! (*alt*) M'ha dut noticies de ton papá y... (*veintli un sobre-cor, que dominará al acte*)

Roseta (*alarmada, notantho*) ¿Qué li passa, mamá meva? (*cridant*) ¡Pau!

Dª Carme — No... es rés, filla; una mica de debilitat...! (defallida y emocionada,

Pau — (entrant depressa ab mostres de flaqueta) ¿Me cridava, senyoreta?

Rosita — Sí; la mamá... (aixugantli l'rostre ab lo mocador) pórtali caldo...

Dª Carme — (acabantse d'asserenar y dissimulant) Ó has alarmat endebades, Rosita; no ha sigut rés... (á part); Deu cor se mi esberla!;

Pau — ¿Qué no s'trova bé, mi senyora?: digui ho ab franqueta, perque ¿m'entén?.. anirá pe'l caldo y pe'l metje y....

Dª Carme — ¡No cal, Pau!: un lleuger rodament de cap..., pero aquesta: (per la Rosita) y tu ¿com te trobas...?

Pau — (no atinantshi) ¿Jo?.. (recordant) Ah, sí!; ni me'n recordava: la tasseta de café que he près ¿m'entén? m'ha anat com l'anell al dit...

Rosita — Y doncs, mamá ¿quines noves li ha dut D. Joan?..

Dª Cármе — ¡Pots pensárteles!; cap de bona...

Rosita — ¡Pobre papá!

Pau — (alarmat) ¿Qué li ha succehit alguna desgrácia á D. Jurich,

mi senyora Dª Carme ?....

Dª Carme (apartant la conversa) Nó.. nó; més... ja mi parlarém altre hora: ara per ara, Pau, voldria ferte una pregunta.

Pau (afectuós) Ni que sigan mil, perque ¿ mi enten ? mi senyora....?

Dª Carme (interrompentlo y ab fonda intenció) ¿ Quina edat tens, Pau ?

Pau (contrariat) De fixo, no ho sé; peró li asseguro que tothom me n' posa mes dels que compto...

Dª Carme Y dels que ets á casa ¿ te n' recordas ?

Pau ¡ D'això, prón !: avuy ne cumpleixen vint y cinch, ab sis mesos y tres dies justos y cabals á n' aquesta hora, puig qu' en aquesta mateixa ¿ mi entén ? si fá no fá, me n' admeteren ses mercés.

Rosita (bromejant) ¡ Quánta memória !

Pau ¡ Gayre bé no n' tinch, senyoreta; peró les fetxes que la gratitut ha gravat aquí dins (pe' l' cor) mi ls amys, mi res me les entela ! ~~no creyeran~~ ¡ ja t' creyém !

Rosita (amanyagantlo) Bé, home; no t' hi pósis tan sério; ~~para espantarnos~~

Dª Carme (á part) Mon fill, soldat... los llogners, aquy... (per Ton Pau) no m'ho negará: (decidintse) ¡ probémho! (alt) Donchs mira, Pau; ara vull que mí demostris qu'ets lo que dius.

Pau Sa mercé mani

Dª Carme Ab los anys qu'ets á casa y estalviador com ets, has de tindre una nica de bossot..., casi una guardiola plena....

Pau (esglayantse y á part); ¡Quin compromís!... ¿ que la hi responch! (alt y molt conturbat) Sí... sí

Dª Carme Donchs... déixamel?

Pau (tartamudejant) Jo la hi diré, mi Senyora Dª Carme ¿ m'entén.? (á part) ¿ quina excusa dono? (alt) lo tenía; peró...

Dª Carme (sorpresa) ¿ Y això, Pau?... me negarías..?

Pau (atordit); Cregnim mi Senyora; si l'fingués...

Rosita (carinyosa) ¿ Serías un avaro, Pau?: no desconfiis; quan la mamá t'ho demana...

Da Carme — ¿T'hi negas? (en Pau fa que nó ab lo cap) ¿permeteràs qu'en Guillém... que mon fill hagués de ser soldat...?

Pau — ¡Jo pogués allistarme per éll!

Da Carme — (ab amargura) Excuses,... bonas paràules...

Rosetà — Si farias això... ¿perqué'ns negas lo altre?... ¿serías tan ingrat...?

Pau — (ab llúgita de sentiments) Oh!, no m'obliguin á parlar...; no tinch ni un ~~cuarto~~ quarto partit pe'l mitj!... ¡crégnim ses mercés!...

Da Carme — (ab fredor) Está bé, Pau; més com á casa no podém anar mantindre criats, ni pagar lervey... pots buscárten un altra ja desd'ara!...

Pau — (plorant); ¡Jo, ésser despatxat d'aquesta casa?... jo, haver de viure y fins morir senze ses mercés?... jo véurem aborrit de qui tant estimo y respecto?... ¡nó, nó!; primer la mort, mi Sra. Da Carme!

Da Carme — (ab dureta); Saps ben fer la comédia!; ja que ets un ingrat, al manco no t'hagues hipócrita!..

Pau — (ab dolorosa ingenuitat); ¡Jo, ingrat..?; jo, hipócrita?: nó!; ¡may..may!

negárlahi lo que m'demana, es pera mi, l'turment mes gran que
imaginarse puga ... y haverlahi de dir è m'entén? lo que callar den.
riá, la pena mes crudel qu'haveré passat en ma vida...!

Da Carme (tement endevinarho) Oh, parla.. parla!

Pau Ho faré; Déu me perdó! ja que Sa mercé m'ho mana: tot quant
tenía, ho donguí avit á mi Senyor...

Da Carme (aclaparada) ¡Déu dels cels!

Pau Enfront del perill en que m'creguí veurel', vaig atrevirmi á oferir á
D. Enrich tots mos estalvis: ell me'ls accepta agradit... entregánt-
loshi ab lo sobre-tot que li duguí è de n'reconda Sa mercé? Que se
n'aná al Liceo: al ferho, li vaig prométre que may ho sabría
Sa mercé, Da Carme; peró... (somiqueja temerós de no éser cregut)

Roseta ¡Quán bó ets, Pau! (estrenyentli les mans)

Da Carme (ab dolor) Oh, Enrich, Enrich!; quantes víctimes has fet...!

Pau ¡No li diga jamay, pobre senyor!: despátxim si vol, Da Carme, per

haver trencat aquest secret, però (ajonollántseli) no mi crega ingrat!

Dª Carme. ¡Aixécat', Pau! (obligantlo á que no faze): sólo la mort te separará de mon costat!

Pau ¡Gràcies, mi senyora Dª Cármne, perque ¿mi entén? Sente vostés...? (se sent un timbre)

Roseta (alarmada) ¿Qui hi haurá?:... trucan, Pau.

Pau (escoltant) Sí. (se torna á sentir lo timbre) Asserénise ses mercés..., dissimulin: vaig á obrir. (se'n va)

Esc. XII.

Dª Carme, Roseta, Guillém y Mn. Manel.

Roseta (per en Pau) ¡Pobr' home!; té un cor d'or...

Dª Carme ¡Ah, sí!; y perque e' té, la societat hi es injusta...; nosaltres mateixes, per no compréndrel; acabám de...

Roseta (interrompentla) ¿Que hi farém?.. les aparicnces, moltes voltes...

Guillém (entrant y besant á Dª Carme) ¿Mare?

Dª Carme (besantlo) Prompte has tornat: ¿que hi ha de nóu?

Guillém ¡Ros estém perduts!...

Roseta (esglayada) ¿Perduts, dius Guillém? ... (entra Mª Manel)

Guillém Sí, Roseta; tal com ho sents; ras y curt: lo papá, ha fugit!

Roseta ¡Oh! (crit de l'ánima, si bé dominantse pera no plorar)

Dª Carme (ab amarga rialleta) Ja ho sabía, fill meu!

Guillém (sorprés) ¿Que ja...?: ¿qui li ha...?

Dª Carme ¡Don Ivan!

Guillém ¿Ell...? ell justament, maniá?

Dª Carme ¡Sí, Guillém! ell mateix en persona, ha vingut á ninovarnos.

Guillém ¿Y Dèu consent infamies com aquesta...?

Mª Manel (intervenintlhi) Atura ta llengua, jove imprudent y temerari...

Guillém Est que V., oncle, potser ignora...

Roseta (sorpresa y á part, per Mª Manel) ¡L'oncle!... ell nos salvará!

Mn. Manel (ab gravetat) Estich, pe'l contrari, enterat de tot, gracies á un vo-
ler providencial, que essent lo que m'ha fet vindre desseguida...

Guillém Y sapigueutho, oncle ¿ s' estranya de que m' desesperi y fins de
que dubti...?

Mn. Manel (interrompentlo y reconvenintlo ab amor) ¿ Que t' desesperis?... cap
home de cor ho fa may, Guillém: ¿ que dubtis?..., aytal debi-
litat no es permesa á cap fill qu' haja sigut infantat per una
mare com la teva...

Da. Carme (excusant á son fill) En Guillém, no es que dubti, Manel; peró en-
front de la desgracia que ns aclapára ¿ qué debém fer?...

Mn. Manel De moment...(molt pensívol y pesant les paraules), ¡rés!; ni jo ma-
teix sé qué aconsellarvos: la dishort que Déu vos envía es tan
gran que, en veritat, me deixa sens esma pera coordinar
ni una sola idea. -Hó tot, preparémnos á resistir serenament la
primera embestida: potser les coses no arribán tan depressa

ni tan malament com ara nos apar,... y si fós ¡ que Mare de
Déu será!, á grans mals, Déu ajuda!...

Guillém ¿ Véu, oncle ?... (abatut)

Roseta Y l' papá, ¿ no tornará...? no l' veurém may mes... ?...

Mn. Manel No 'ns atordim: aprofitém aquesta treva pera prepararnos,
qu' home previngut... : veyám; aném per parts...

Dª Carme Y l' sorteix ¿ com ha anat, Manel ?... ?...

Mn. Manel (ab pesar) ¡ Com vos va tot lo d' avuy!: (á en Guillém), ¡ has caygut soldat,

Dª Carme (hororitzada) ¡ Oh, nó ho será pas...; may... may!

Guillém ¡ Soldat ?... (acotant lo front ab nuda desesperació)

Roseta (abrassant á son germá, plorant) ¿ Hauràs de serho ?..

Mn. Manel ¡ Valor, Cármе!;¡ valor, fills meus!: (pe'l noys) en les contra-
rietats, mes qu' en les alegries, se coneix la Omnipotencia divina!

Dª Carme (decidida) Mentres jo tinga una trista malla pera redimirlo... no ho
será pas, Manel!

Mn. Manel — (molt afectat); Cárme!; recorda mos consells y ta promesa, 150
debém, tots plegats, evitar lo terrible escándol...

Dª. Cárme — (defallida); Déus riahó! (per ella) ¿Perque m'enviáu aquestes probes, Déu meu?

Guillém — (animantla) No s'espanti, mamá: anar al exército, no es cap deshonra y ¡qui sap si la fortuna mi hi será riallera!... me farán cabo al acte..., la carrera que tinch...

Dª. Carme — (interrompentlo esvarada); ¡Qui sap si una bala traydora!... oh; no pot ser... no pot ser; primer ets tú, fill meu...

Guillém — (ab noblesa) Nó, nó, mamá: l'oncle está en lo cert; primer que jo, es l'honra del papá...; salvémla en quant pugám puig qué es la nostra!

Mn. Manel — ¡Fixós ni agrada, Guillém! (l'abrassa ab efussió, dihentli commogut); ¡abrássam!; ~~en ta sacrificio acreixtas la verdadera valentadesa~~...¡axó es ser home!

Esc. XIII

Los mateixos y En Pau.

Pau — (entrant agitat) ¿Mi senyora Dª Carme?

Dª Carme — (intranquila) ¿Qué li ha, Pau?

Pau — (parlant al dificultat per la emoció) D. Joan, acompanyat d'altres senyors, demana per mi senyor D. Enrich.

Dª Carme — (extranyada) ¡D. Joan?...

Roseta (á Gui) — ¿Qui serán ó perqué vindrán...?

Pilla Guill. (á Ros.) — Per... qualsevol cosa, ~~pantras~~ menys pera vos bè nostre! ~~vostra~~ ~~vostra~~ ~~vostre~~ pera ningú altre!...

Pau — Li ho, ell es, mi senyora: ja n'han vingut molts aquest matí, entorniántsen malhumorats ó compadits; pero ¿m'entén? tants d'un plegat com ara y ab tanta insistencia demanant pe'l principal, ni donya Carme.

Dª Carme — (á Mn. Manel) ¿Que li contestarém, Manel?

Mn. Manel — (á En Pau) ¡Qu'entri, Pau!

Pau — ¿Tots junts, reverent?...

Mn. Manel — (negantor) Sí, sí; així n'eixirém d'una vegada (Se n'va En Pau) Y ara vosaltres, (a Gm. y a Ros.) anémosen cadins: si vos necessités, ja vos cridaria...

Roseta — (a part y amontsen') ¿Qué deurán fernos, Déu meu? (Se n'va)

Guillem — (a Mn. Manel) ¡Comprench sa intenció, oncle;.. lo cel la hi pagui...! (amántsen tapantse l'rostre) ¡Quin afront!... (Se n'va)

Mn. Manel — (seguntlos eixir, molt afectat y a part) ¡Infelissos!.. així no presenciarén la proclamació de la deshonra...! (Quedan abstrets y dolorosament silenciosos Mn. Manel y Dª Carme,

Esc. última

Dª Carme, Mn. Manel, Pau, D. Joan,
lo jutje, escribá, procurador y dos alguatils.

Pau — (entrant) Vagin entrant ses mercés: passi, passi, D. Joan. (Entran tots, á excepció dels dos alguatils que 's quedarán al

llindar de la porta del fondo, cruhonant ab veu baixa y fent lo que l'diálech indiqui ó exigetca,

D. Joan (á Dª Car) Ja ho vèu, Carme: cumpleixo ma paraula: (á Mª Manel) reverent, tinch l'honor de saludarlo.

Dª Carme (á part) ¡Quant cinisme! (alt, als acompanyants) Endevant, senyors (van entrant, saludantlos,) lo jutge, l'escribá y l'procurador,

Lo jutge (á Dª Carme) Als péus de V., senyora: (Saluda á Mª Manel),

Mª Manel (á part, per D. Joan) ¿Que s'ha proposa aquest home?

Pau (angustiós) ¡La Justicia á casa!... ¿Perqué hi vindrá?...

Escribá (á Dª Carme) Ab permís de V., senyora. (Estén los autos damunt de la tauleta-cusidor, s'assenta y s'disposa á escriure,

Dª Carme (al escribá) V., l'té (Dª Carme ofereix una cadira al jutge qui, regraciantli, romandrá dret)

Jutje (á Dª Carme y ab molta finesa) Mil mercés, senyora; no cal...

Mª Manel (al jutje) ¿Que se'ls hi oferia, senyor jutje?...

D. Joan (interrompentlo y dirent a' n' aquest) Abans de que V. S. comensi la incoació de les primeres diligencies, permetim fer una pregunta reservada a' la Senyora ....

Mª Manel (a' part, per D. Joan) ¿ Cóm...?.., ¿ quin plan dém ésser lo seu...?

Pau (" " " " "); Murri !... Si pogués escanyarlo...!

Jutge (a' D. Joan) Li recomano brevetat, don Joan.

D. Joan (assentint a' lo que dins lo jutje, se dirigeix a' Dª Carme ab la que sostè un ràpit diálech ab véu molt baixa); Carme!; encara hi es á temps; aquesta, es una darrera intimació... Dígnim que m'estima... ó que m'estimará al menys... y me n' entorno ab aquexos executors de la justicia sens molestarla ni un segon mes..

Dª Carme (a' D. Joan rebutjantlo indignada) Faze l' seu fet... y acabi d'una vegada...

D. Joan ¡ Per pietat, Carme!; dóngnim' una esperança... una pa-

~~129~~

rauda sola d'amor... y m'retiro deixántlahi en penyora mon cor
y tota ma fortuna!...

Dª Carme (en silenci y ab indignació); ¡Cálli, miserable!

Mº Manel (à part, y ab fervor, per Dª Car.); No la desampareu, Sant Angel de ta Guarda

Pau (ab coratge, per D. Joan); ¡Y fá plorar á mi Senyora!... ¡ah, múrri!

D. Joan ¿Me desprecia, doncha? (á Dª Carme, ab ràbia y engelosit)

Dª Carme (á D. Joan) Sí, una y mil voltes;... ara y sempre!

D. Joan (á Dª Car.); Pròu!... ¡ay de V., Dª Cármе! (alt, al jutje) Havent procurat inútilment ab la senyora una transacció honrosa...

Dª Carme (interrompentlo vivament); ¡Impostor! (s'asseuta mitj desvanecuda)

D. Joan (ab ira retinguda) ¿Jó?... (cluich! ¡bá;... es dona! (al jutje) á V.S., senyor jutje, correspón cumplir y ferla cumplir la Lley....

Jutje. (ab solemnial gravetat, á Dª Carme) Senyora; ¿se trova á casa lo Sr. D. Evarist Vergés?

Mº Manel Perdoni sa senyoría si jo li contesto en lloch y en nóm de ma

infortunada germana, quin desconsol no la hi permet ferho.. 156

Pau (á part) ¡ Jo haig d'esbotzar !: (alt y sense que ningú dels de la escena
s'hi fixi és ho sentit) aquell sapastre (per D. Joan) ho sap !

Jutje (á part, per Da Carme) ¡ Pobra víctima ignoscenta !

Escribá (á Mn Manel) ¿ La gracia de V....? (á punt d'escriure)

Mn Manel (al escribá) Manel de Rognetalbes. (aquell, ho anota)

Jutje ¿ Viu aquí, reverent, lo Sr. D. Enrich Vérges ?...

Mn Manel Aquesta es sa casa.

Jutje ¿ Se troba en élla ?

Mn Manel Lo qui es en aquest moment, no Senyor.

Jutje ¿ Trigará á tornar ?

Mn Manel Ho ignoro per complert, Senyoria.

Pau (á part) ¡ Quin regnitzell de preguntes !;.. totá una perdigonada !

Jutje (al escribá) Estengui aquestes declaracions.

D. Joan (á part, per Da Carme) ¡ Ni aixís poguerla vèncer !: ¡ calla, cor,.. calla !

Jutje. (en general) ¿ Pot algú de vostés ó, en son defecte, tenen orde del cap

de casa, pera pagar los deutes qu'en lo present acte reclama lo senyor D. Joan Jambrú, qu'assí assisteix ? 157

Mn. Manel — Podrém, si á V. S. li apar bé, passar al despatx: tal volta tinga allí mon cunyat... peró ¿ascendeix á' molt ? (ab inquietut.)

Jutje — (al escribá) ¿Quant se reclama en autos ? (L'escribá li fulleja.)

D Joan — (interrompent al actuari) Uns dos cents mil duros, senyor jutje, per lo que pertany á' mon crédit...

Mn. Manel — (ab ironía á D. Joan) ¡Molta cantitat es,.. si es llejítima..! (al jutje) quan la senyoría vulga... (dispostse á' anarsen')

Procurador — (al jutje) Abans de pássar al escriptori, me permeteré recordar á' V. S. que mon representat D. Joan, reclama en primer terme y preferentment ara, la cumplimentació de la sentencia del judici de desahuci y l' comensament del embarch total...

Jutje — (recordant) Efectivament! (á part) ¡Quán dolorós es á voltes l' exercici de la justicia!

Mn. Manel — ¿Quina cantitat dén pagarse pera evitar lo que l' senyor (pe' l'

procurador) indica, ó sia, la execució de la sentencia? 158

Escribá (llegint los autos) Nou cents cinquanta cinch duros, onze rals...

Procurador ¿Comprés tot...? (al escribá, ab intenció)

Escribá (ab intel·ligencia, al procurador) Sí: lloguers, interessos, diligencies, etc. etc.

Mn. Manel (á D. Joan) ¿Y es V. qui ho acredita?...

D. Joan (á Mn. Manel) Efectivament; zóch jo...

Da Carme (ab dignitat, á D. Joan) ¿Y es V.... qui vol cobrarlos?..

D. Joan. (gran ironia) Ho mateix, Da Carme, pera tindre l'plaher de ré-
brels de les mans ...

Da Carme (crit del cor) ¡Oh! (á part) ¿Qué faig?... y mon fill?...

Mn. Manel (á Da Carme; baix.) ¡Carme!...págalo.!

Da Carme (á Mn. Manel, decidintse), Sí Manel! (S'aixeca resoluda y s'dirigeix
á l'arqueta qu'obrirá, buscanthi durant una curta estona y ab creixent febrosia, la cantitat que hi tenía guardada)

Pau (á part y seguinthe tot ab interés) ¿Dins misteri hi ha ocult amagat?

D. Joan (ab satánica satisfacció, per Da Cármen) ¡Busca-busca! ...: serás meva!

159

Da Cármen ¡Me'l han robat! (cáu desmayada: aspectació y dolor general contrastant ab lo goig de D. Joan)

Mn. Manel ¡Pietat, Déu meu! (corra, ab Bn Pau, á auxiliar á Da Car.)

D. Joan (á part y desde 'l fons) ¡Ja.. ja.. ja!... (rialla histérica y retirada ~~Zet~~ conversan, méntres tant, lo procurador y l'escribá, méntres lo jutje contempla ab dolor aquesta escena)

Telón ráp.it.

Fi del segon acte.

— Acte tercer —

— L'acció, passa en un poblet de la costa vora de Barcelona.

L'escenari, representará una saleta sumament senzilla y modesta, ab una porta al fons y altres de laterals. A la banda dreta, hi correspondrá una finestra practicable: vora d'ella, hi haurán una máquina de cusir, dues cadires de boba mitjanes y un costurero ab los corresponents menesters de rodets de fil, agulles, didals, etc. Un quinqué vulgar de petróleo, ab pantalla de cartró, posat encés damunt d'aquell, iluminant la escena. Al voltant de la cambra, cadires y un sillé de rèps, cortines de madapolám ab puntes de ganxet y altres modestos adorns (no mancanthi un quadro de la Mare de Déu de Montserrat) completarán la decoració d'aquest lloch, rassen d'una pobresa honrada.

Escena primera

Da Carme, Roseta y Guillém.

(Al aixecarse lo teló, Da Carme en una cadira, enfront del costurero y la Roseta assentada á la máquina, estarán cusint ab gran pressa y silenci

afamyosos d'acabar la feyna comensada. Al cap de poch, entrará en Guillém embotsat ab una capa madrileña d'un elegant carrich, record de millors temps. - En llurs respectius fesonomies, com en la de tots los demés personatges, s'hi notará la influencia de mes de dèu anys transcorreguts.

Dª Carme. Dos punts no més y estará llest.

Rosita (acabant); Gracies á Dèu!; si havém trescat mare mena mancos endebades.

Dª Carme Aixís, quan vingan á buscarho, ho tindrém á punt pera no fer esperar al parroquiá.

Guillém (entrant); Bon dia! ¿ja trevallém? (besant á la mare)

Dª Carme. (ab tendreta esquisida) Y sempre pogám ferho: y lo que demano á Dèu desde que'ns hem de guanyar lo pá de cada dia: salut y feyna. (pensívola)

Rosita ¿Portas gayre fret del defora? (procurant desviar la conversa)

Guillém (treyentse el abrich) Pse!; aixís, aixís; fá un ayret que talla... Peró

ara me n' adono: són les vuyt tocades y encara treballan ab lo quin-
yer encés.

Dª Carme ¡La está! (deixant la feyna) Tens raló; (á Guillém) més, no es extranyo:
en aquest temps, may acaba de ferse clar. (apaga l'quinyer)

Guillém (carinyós) Sobre tot, quan no s'obran los finestrons (ho fá) Fuga: vés
~~matar~~ ? lo sol la hi dona lo bon dia besantla al mitj del front.

Dª Carme Sempre carinyós ab mi, Guillém (anegantseli 'ls ulls)

Guillém Deber hi tinch; ¿ veritat, Roseta ?

Roseta ¡Quán bo ets!... nos estimas massa; has renunciat á tot pera...

Dª Carme ¡Ab fills cóm tú, quán ditxosos serian totes les mares...! (ven del cor)

Roseta ¡Y quánts desenganys deixarian de conexers'!.

Guillém (contrariat) ¡Bó! ¿ja hi sóm...?: me creya que no te n' recordaves.!

Dª Carme (á part) ¡Pobra filla! ¡y quánt l' estimá...!

Roseta (apretantse l' cor) Ni me n' recordo may; peró la Teresó, la recadera
del poble, qu' es entrauta de la casa d' En Gabriel, m' innová
ahir que á n' aquest li havia nascut un fill.. ab lo qui pensava

jo ara, dibsentme qu'així, al menys, tindrá un angelet que li
farà minvar ab ses tendres caricies y manyagueries les amargues
penes que l'infelís ha passat dins del matrimoni.

Guillém (ab fina ironía) Te plán lo seu... ¿y dins que l'has oblidat?

Roseta. ¡Pobre Gabriel!... Son recort agre-dolç, en lo tranquil esvart de
ma vida, es ni mes ni menys, lo que l'núvol llenger y fosco-
sat que, al formarse al horitzó, va tornantse á pleret cendrós,
blanch després é invisible al últim desvanescut ó absorvit pe'l
sol quan fent ta silenciosa via, va descapdellant tot rissos d'
or per valls y per montanyes, inundantho tot de benhauranta

Guillém (indignantse) Oh, Roseta!; quán infelissa... quánt mal te feu
aquell home que no dubtá en estrossejar ton cor, al rebutjar
ta má y despreciarte perque no eres com abans, rica...!

Roseta ¡No ho creguis, Guillém!; tú, en semblant cas, hauries fet segu-
rament lo mateix: allò va ser en un principi; quan encara

S'pot dir que rajava tanch de nostre aprop: ademés, era jo allavors
casi una nena. Peró després, nó: la conducta del home á qui vaig
adorar, me feu conéixer la perfidia del món, obrintme en conse-
de bat en bat les portes del rasser abominable del claustre.

Dª. Carme Guillém — ¡Cóm..! ¿voldriés ferte monja, filla meva, y abandonarme?
¿Tseriés prou egoista pera deixarnos sols en nostra pobresa
sense compartir la desgracia que...?

Rozeta — (convencuda y enérgica) ¡May, mentres aquesta duri!

Guillém — ¡Aixis may! (ritxentse de sos temors)

Dª Carme — ¡Oh, nó, fills meus!; no m'deixéu: jo necessito del seu calor
de vostra companyia pera no morirme d'anyoransa com
l'arbre vell al que, després d'haverlo desbrancat y trasplan-
tat, li descalsan les arrels!

Guill. y Ros. — ¡Vosca tranquila, mamá! (afalagantla tendrament)

Dª Car. — ¡La hi vist y, tenintvos, fins contenta!

Esc. II.

Los mateixos y En Pau.

Pau — (entrant) Quan vullgan ses mercés, l'esmorzar les espera

Dª Carme — ¡Ets la puntualitat mateixa, Pau!: ni un rellotje t'guanya.

Pau — Com lo senyoret Guillém ha d'esser á cal Sr. Notari abans de les nóu y á més no están tampoch en vaga ses mercés desde molt dejornet ¿ m'entén? procuro no atrassarme...

Guillém — (bromejant pera dissimular) Donchs, mira, Pau; desde demá, no t'caldrá dur tanta pressa perque D. Cirilo m'ha donat llicencies ilimitades despatxantme amy mateix en fech.

Dª Carme — (alarmada) ¿ Y axió ¿ perqué, fill meu?...

Guillém — (mostrant serenitat); bá!; per res, afigurís que m'ha dit, mamá, qu'havent rebut ahir mit una carta de Barcelona confiantli en secret que jo... no era jo, no podia, sense menyspréu pera son despatx y sa persona, tindrem' mes temps...

Dª Carme — (ab inquietut) ¿ Eixís, donchs, haurá sapigut...?

Guillém (interpretant son pensament) Ah nostre veritable nóm, nostre tristíssim passat.

Rosela. (ab angoixa) ¿Qui haurá seguit l'imprudent...?

Pau (interrompentla) ¿L'imprudent...?...¿qué vol que sigui, senyoreta sino lo molt bergant ¿m'entén?... aquell dimoni de D. Joan...?

Dª Carme (á Pau) No fassés judicis temeraris, Pau: ¡qui sap qui es!.

Guillém (bromejant) També m'ho penso jo; peró...

Pau (indignat) Jes clar, senyoret, perque miri ¿m'entén? tant es cert que des mercés tots plegats no n'poden esperar rés de bó d'aquell trapella, qu'ara venen á buscárlashi la feyna; y al preguntar á la bordegassa desvergonyida si convindria quelcom mes á la mestressa, m'ha contestat, befantxen', que nó per ara, ni per després, ni per may!

Rosela Bé, home; aixó no vol dir res... podía ésser una broma pesada

Pau — Efectivament, Senyoreta, si la mossa no hi hagués afegit res més...

Dª Carme — ¿ Duan s'acabará, Déu meu, aquest Calvari que pera nosaltres comensá en lo fatal jorn de la... fugida de l'Ewich ?

Guillém — No'ns hi amohinem, ~~nana~~ mare: algun dia tindrá fi això..

Pau. — Le, sí, Senyoret: no s'hi encaparrin ¿ m'entén ? perque quan Déu Nostre Senyor nos tanca una porta, n'obra sempre mil altres ¡Ell sobre tot! (prén la feyna y la dona á En Pau) Portala á la mosseta que la déu estár esperant enguimerantre... (á Dª Carme) ¿ Aném á esmorsar, mamá ? (Se'n va En Pau ab lo farcell de roba)

Dª Carme. — Anéuhi vosaltres, fills meus: no tinch gana... y mi faria mal..

Guillém — (animantla) No s'espanti.. de tot eixirém...

Dª Carme — (negantshi) No, nó; anéuhi: tú (á Gui.) faríes tart.. y encara que sia avuy lo darrer dia, sias puntual y cumpleix...

Rosela — Peró, mamá !.. (pregantla)

Dª Carme — Ja mi passará, Roseta: (als dos) ja sabém que en quant mi

afecto ó m' impresiono una mica, se m' tanca 'l pas de les sopes...

Guillém (burlumorat) Donchs ja que no vol venir, no n' hi guardarém gens perque á la taula d'En Bernat... ¿oy, Roseta?...

Roseta ¡Oy!... ho farém aixís... (Ls hi fan una graciosa mueca,

Dª Carme ¡sempre serém plagues...! (rihent y contemplantlels,

(Se n' van En Guillém y Roseta,

Dª Carme (al quedar sola) ¡Pobres! ¡ells prou s' esforçan en distréurem... alegrarme... peró ¿com poden florir alegríes dont no hi vihuen esperançes? (S' assenta y queda abismada)

Esc. III.

Dª Carme y Mn. Manel.

Mn. Manel (entrant) La pán dels Apóstols, sia ab tú, Carme?

Dª Carme. (ab alegra sorpresa) Ah! ¿ets tú, Manel?... benvingut sias!... (plora)

Mn. Manel ¿Ploras...?;— ¿que t' passa?

Dª Carme ¡Sempre noves contrarietats y noves penes!

Mn. Manel — ¡Veyám, veyám!; explicat, Carme. Després de tant temps de no haver pogut pujar á est poble...!

Da Carme — Bo cel te porta, puig allny mateix t'hauria escrit perque vinguesses...

Mn. Manel — Aixís, d'un trèt, matarè dos pardals: t'haveé estalviat feyna y...; ¡¡veyám; veyám!; explicat... ¿ que t'passa ?

Da Carme — ¿Que m'passa ?... que en Gabriell y nosaltres quedém sense col.locació y nosaltres sense parroquians desd'allny perque D. Cirilo y, lo qu'es pitjor, tot lo poble s'han escandalisat al sapiguer, ab nostre nóm, nostra antiga deshonra!...

Mn. Manel — Bè, dona, no t'angunitxis aixís... (á part) ¿Com descubrirli de moment ?... (alt) ni passes castells en l'aire: ab los anys qu'han transcorregut desde la desaparició de l'enrich, ja ningú se recorda á Barcelona d'ell, ni de vosaltres...

Da Carme — ¿Que vols dir ?... (sorpresa y ab contrarietat)

Mª Manel — Vull dir, Cárme, que desaparescut ó esvahit com la boyra que l'oratge arrànba, lo motiu que t'obligá á ausentarte d'allá, pots tornarhi tu y tos fills sense aquell temor y vergonya de que vos senyalin ab lo dit, poguent en cámbi, ab mes camp pera córrer qu'en lo trist poblet hont ara fèu la viu-viu trobar mil altres médis pera guanyarvos lo pá de cada dia.

Dª Cárme — (abdecisió) ¡Oh, nó Manel!; á la ciutat no hi tornaré may mes, mentres entri nostre nóm la taca afrontosa qu'ha estés ara fins assí mon crudel perseguidor.

Mª Manel — ¡No témis!...

Dª Cárme — ¿Que no témi, dius tú, Manel, quan ja la fera nos ha clavat un'altra urpada...?

Mª Manel — ¿Tant t'espanta D. Joan...? (rihent)

Dª Cárme — ¿Qué di...? (ab horror) son nóm y sa insólita memória solsament... m'esborronan: ¡vérvol... quin horror! (cubrintse l'rostre)

Mª Manel — No t'espongueixis així, germana meva: pensa que Déu, ~~t'abandonat~~ vetlla per tu!

Dª Carme — (abatuda) ¿I si m'abandona?

Mª Manel — (sorprés) ¿Que dius?... ¿qu' has dit, Carme?: ¿dubtas tú de la Providencia divina quan per ella, en Guillem no hagué d'esser soldat y no t'faltá ni á tu, ni als nois, en lo dolorós día del daltabaix, un bostre a-mich hont vàren soplujarse fins que passá la turbonada, ni ns ha mancat may lo treball necessari pera ~~mantindrens~~ mantindrens ab decencia? ~~tremblaragorandadecaria~~: tú, que n'has rebut proves tan palpables, ¿ne dubtas ara?: ¡no sigas ingrata, Cármne!: ¡no desvariegis!.

Dª Carme. — ¡Oh!... perdónamel' Manel aquest instant de dubte ó de desconfiança!. Hi sufert tant... he plorat tant, que ni esma m'queda ja pera reflexionar...!

Mn Manel ¡Valor, Carme!: bó y dolent, tot s'acaba en aquest món (profétich) Torres mes altes que la de D. Joan havém vist ensorrarse y... ¡qui sap si s'acosta l'hora de ta caygudal

Dª Carme (pensívola) ¡Es cert, Manel!

Mn Manel Avuy, ell, está en lo pinacle de la glória: son nóm, per lo qu'entench y sento a'dir, es lo termomètre que senya la les alçes y les baixes á la Bolsa; tothom té en D. Joan fixa la mirada com si fós l'árbitre pera reparar sas fortunes y ¡qui sap si tot això, com al condemnat á mort al qui se li dona á mánj plenes tot quant apetéix... si la mateixa venjança que novament contra vosaltres maquina, será lo llamp que l'aclapárij Tes paraules, son, bálsam pera mes ferides!.

Dª Carme Coratge, dona, y no l'desanimes per tan joganeta cosa

Mn Manel ¿Te n'vas ja sense mi véurer als noys?

Dª Carme. (alsantse G dos)

Mn. Manel — La tornaré després: ara, haig d' arrivarme a l' abadía per ~~una~~ certs assumptos urgents que interessan a Vostre Bondós Sr. Rector; y en quant los haja despatxat, ~~tornaré~~ vindré de nóu pera estarme ab vosaltres fins al darrer trén y conversar, entre tots, de coses (ab intenció) que vos han de ser molt agradables... (recalcant les paraules)

Da Carme — Y esperarém a dinar... (carinyosa): sobre tot no trignis, puig me deixas plena d' ánsia... (no atrevintse a preguntarli)

Mn. Manel — Saluda als noys, mentres tant, y a En Pau ~~li~~ ho faré:

Da Carme — (despedintse de son germá quina má besará) Adeu y ara vaig a ~~preparar les coses necessaries~~ preparar lo menester pera que no falti ton plat al cap de taula... A reveure, donchs.

Mn. Manel — (bromejant, ab intenció) Com un amich, y mes essent un germá, un altre ni porta, fesshi posar dos. ¡Adeu!

(Se ni van per porta diferenta Mn. Man. y Da Car.

Esc. IV.

D. Joan y, més tart, En Pau

D. Joan (entra rezelós y ab mostres de cansament); ¡Ningú m'ha conegut...!; peró aquells ulls me miravan ab una insistencia... (intranquil); Bá..bá!; qunmeres meves: me sembla que tothom haurá de sorpéndrem' y delatarme..., més lo cert es que ni al baixar del trén, ni enlloch he fet vist á persona nada que m' seguís los passos... (tranquilisantse) Probaré l'últim esforç; si no la venço ab mes amenasses, l'ablanirè ab mes llágrimes... (frenétich); ba vull meva... meva!: haig de besarla ans de fugir ó de... (calla en sech y procura dissimular al vèure entrar á En Pau); ¡Ah!; En Pau; ell me servirá d'esqué pera ferla venir...

Pau (entrant, distret) ¿Com no ho farém arreglarém pera vivrer?: jo, ja soch vell y pera rés serveixo: té molta raho mi dona. Da-

Carme; si l'reverent no 'ns obra, com sempre un món comú...
(adorantse de D. Joan, sense conéixerlo) ¿ que voldrá agneix Sr.?
(escometentlo) ¿ No m' coneixes, Pau?...

D. Joan

Pau (mirántsel' de fit á' fit y esclafint en una rialladа sarcástica)
¿Que si l'conech?... jja.. ja.. ja!; com lo marinер al vent de
gròp ¿ m' entens? don Joan...?; com los cepsj, la philoxera...

D. Joan (irónich) Feya temps que no 'ns haviam vist....

Pau Malaguanyat que aixó no sia encara... (despreciatiu)

D. Joan (ab misteri) ¿ Perquè, Pau?: tal volta no ho diràs aixís din-
tre una estona...

Pau (irónich); No ho diré pas, Déu me n' desllúre..! (ribent) ¡ ja.. ja..
ja!.. cóm qu' ha arribat lo nostre benfactor... de sempre!
Tu m' ofens, Pau.

D. Joan

Pau (energich é indignat) La mercé es qui ho fà ¿ m' entén? pro-
fanant ara aquest lloch ab ses vils petjades..!

D. Joan — No m'insultes, +y fés que la mosca no'm pugi al nás: podrias ferme+ +obligarme+ +oblidarme de que me les hech ab un vell... y...¡Pau... Pau...!! (dominantse)

Pau — +(espadantse), ¿Dué tants Pacs y que tants Peres?...+ +ja ho veurá, don Joan o don diable!: vinga per lo que vinga, sápiga que á n'assí hi sobra... (fent que se n'vage)

D Joan — (abira), ¿Dui etz tú, vell xaruch...?

Pau — ¿Dui ?:.. (mudat en colera), lo basto que bargasseja al cá imprudent que s'fica á casa d'un altre..!

D. Joan — (furiós y amenassantlo), ¡Oh! (entra Da Cárme), ¡Ella! (á part y contenintse, cambiant la actitut), ¡Sempre bermosa!

Pau — (á D. Joan, sense adonarse de Da Carme), ¡Ja li he dit, ¿m'entén? vágissen ó'ziné li trenco... (calla al véurerla, mossegantse'l llábio)

Esc. V.

D. Joan y Da Carme.

Da Carme — (reptant carinyosament á'n Pau), ¡Pau? (reconeguent á D. Joan), ¡Ah! (dominantse, alt) ¿D'n Joan? (reconcentrantlo indignada) (ab indiferencia) ¿Dué se li ofereix?

D. Joan — Dech parlar un moment (á sols) ab V. Dª Carme. (molt agitat)
Dª Car. — ¡Llástima de temps y de viatge, D. Joan!: no vull ni puch trobrel'...
Pau — (á Dª Car.) Es l'home cruel (per D. Joan) mi senyora... me
fa por veurel' á ni aquí: despátxil'...
D. Joan (misteriós). — Vos interessa á tots... ha mi duch noticies... (senyalant que se ni vagi En Pau)
Dª Carme — (á en Pau) Vésten ádins; no temes... (Se ni va En Pau, mi-
rantse de reull á D. Joan: aquest romandrá abstret, fins que
Dª Carme, després d'assévurers' li pregunta ab glacial accent,
Estém ja sols, don Joan: ¿ que ha de dirme?...
D. Joan — ¿ Qué haig de dirlahi, probre de mí, sinó que encara la amo!
(mudant de tó al notar la indignació de Dª Carme) ¿ No...? no?
donchs... que no me he sfortat encara ab ma venjança!
Dª Carme — ~~Estàs boig~~ ¿ Per aixó ha vingut....? (severíssima) ¡ Miserable!
D. Joan — (frenétich) Sí... sí que ho sech y ho he sigut... peró de dotces...
del cor,... d'esperances falagueres,... de tot!; perque ¿ qué són
sos martyris al costat dels meus?: á V., Carme, l'han acon-
solada sos fills... son criat... les oracions.... son Déu en Bu

crèu y confía...! : á mí... rés, ni ningú!

Dª Carme — ¿Qué pretén?... qué vol?

D. Joan — ¿Qué pretench...? qué vull?: sadollarme ab ton amor; béurer un glop de mél d'agreixos llávis seus qu'en tot temps s'han desclós pera malehirme;.. récbre una... una sola mirada carinyosa d'agreixos sos esguarts dolcíssims que m'abrutan y m'tornan boig...!

D Carme — ¡Prón! prón!

D. Joan — (*febrosench*); sí; prón, Carme!: com V. mateixa y més encara, vull ~~ara~~ acabar agreixa llluyta qu'als dos nos aixafa y nos mata: peró abans, havém de parlar...

Dª Carme. — ¡Quant de cinisme! (*indignada y enérgica*); ¡Vágissen!

D. Joan — (*ab desfici ratllant á la exasperació*); sí no per Déu, Dª Carme, per Satanás ó per abdós, ascóltim!

Dª Carme — (*horroritzada, tapantse l'rostre*) ¡Acabi!

D. Joan — Será breu... y clar. (pausa curta) ¿ Vol ser ma esposa, Carme ? (moviment de sorpresa en ella) ; ha sorprench, ¿ve-ritat ?... peró, llegesca. (Se trau, mostrantlos a Da Carme, varis documents que despliega y llegeix en part segons ho indique lo diálech) L' Enrich... lo marit de V. que sapi-gué abandonarla,...al fi, ha muort !... ¿ Véu, dóna ?? véu ?

Da Carme — (ab intens dolor, ¿ será cert ? (plorant) ; Pobre Enrich !

D. Joan — (á part, ab gelosía) ; Encara l' plora... malhaja ! (alt) Aquí té l' óbit format, certificat y sagellat per lo Cónsul es-panyol á Monte-video, qu' he pogut obtindre, gracies á mon cárrech de Diputat á Corts, posant en jóch totes mes influencies y despres de mil diligencies ab quants consuls té Espanya á les Américques de extranjera. Lo „Fivaller„ qu' arribá ahir á Barcelona, m' ho digué ab altres documents tots perta-nyents al Enrich quin rastre havia perdit fa algun temps... ¡ Quant tristos deurán ésser ! (agafa els documents per fullejar-los)

Da Carme

D. Joan — No pera mí, Cármen, si haig de parlarli llealment, puig ab ell, pu-
gui obrir mon cor á la esperança: ¡al fi, vosté y llibre!... des-
prés de tants anys..., pot ésser V.ma esposa!

Dª Cármen — ¡Això?... ¡may... may, don Joan!

D. Joan — Oh, sí, Cármen: pensi qu'he sigut un condemnat á mort que
rebo l'indult al péu mateix del cadafalch ahont debían
garrotarlo. No mi negue, donchs, sa má... ¡per pietat!

Dª Cármen — ¡Jamay tal contuberni...!; ¡ans que semblant afront... morta!

D. Joan — ¿Perqué tant de rigor ab mí?... ¡si he sigut un mártyre!..
si he sufert ab V. y per vosté... Cármen!. (ab delirí)

Dª Cármen — ¿Ha de innovarme réy més...? (despreciantlo)

D. Joan — (ab ira) ¡I m'desprecia...? y desperta de nóu mes ires... y
mi empeny á que mi sadolli ab ma venjança?...

Dª Cármen — Ara, com altre y com sempre...

D. Joan — ¡Insensata!: Vosté mi llensa á la desesperació dels con-

dempunts!...: donchs, bé:; prepáris!: ¿a les renovellades primeres ráfagues d'aquesta terrible llúyta entre V. y jo, haurán arrivat fins á n'aquesta casa enterbolint la passatgera calma en que l'havía deixada: á hores d'ara, déu ja sapigner, Carme, que son fill y vostés mateixes...

Dª Carme. (interrompentlo) ¿Qué més...?

D. Joan (furiós) ¿Qué... qué? (placivol) Que será un angell... ó una fera sense entranyes: esculleixca (á part) ¿cóm ferla meva?

Dª Carme ¡May n'ha tingudes!

D. Joan ¿Veritat que sí...?: ¡ah, Carme!. Es horrorós haverla de fer patir aixís cabalment quan, fentho, estimolo jo mon cor!...

Dª Carme (ab sequetat) ¡Oh, prou!...¡vàgissen' ó manco frenerl'!

D. Joan (aclaparat) Oh, no, Carme!: no m'obligui á fugir... no m'llensi á una presso certa y segura!

Dª Carme (sorpresa y esglayada) ¿Qué dín... qué ha dit, D. Joan?

D. Joan (ajollantse tremolós); Perdó per tot, Carme!: ahir, á n'aquestes hores, era un potentat...; ara, soch un pobre miserable!...

Dª Carme (interrompentlo al instant) ¿Que crida... y amenassa é insulta? ¡quánta farsa! (D. Joan s'aixeca)

D. Joan (esporuguit) ¡Oh, no menteixo, Carme!: quan vaig maquinar una nova persecució contra V., posantlo en planta, era encara lo millonari; peró... ahir nit... casi á ráns mateix d'aixó, una baixa esfelidora que m'sorprengué traydorament y un pánich horrible, se m'engolian, de tota una fortuna, la meva hovra...!

D. Carme ¡Quina comédia..., si no fós tant cruntjosa, més bén tramada!

D. Joan No es tal, per una desgracia: ¡he fugit de ciutat, ans que m'agafin per estafa..., arrestexantme assí...!

Dª Carme ¡Que l'crega... qui vulga!...; ~~no~~ +no; puig + ¡~~Ca, ca~~ + á qui comet infamies com les que V. ha comes, no n'hi vé d'una: déixinse en pán, dorchs, y vágissen!

D. Joan (gran llagta de sentiments) ¡No m' fasse pèrdre, Carme! li
soch franch com una criatureta: si m' nega la hospitalitat per unes quantes hores, soch perdut...; crégnim!...

Da Carme. (indecida); Dne l' cregne...?; que l' perdoni?.... Dèu, com jo, no li tinga en retret, D. Joan, ni un borrall tan sols de lo molt que m' ha fet patir..., però ¿ hostatjarlo á casa meva?: impossible...; ni per un moment!...

D. Joan Ah!, Carme!: he sigut un boig ó un criminal, si vol vosté!; però tractat, jentme ...crèurer; insensat de mí! qu' encara era jo aquey, lo D. Joan d' abir...: li confesso ingenuament... y puig que li confesso y vosté m' perdona...; ¡sálvim'!!

Da Carme. (ab generositat) Está bé!: la cambra d' en Pau, es la mes amagada de la casa: allí s' estará V. aquestes pocques hores que m' demana d' hospitalitat...!

D. Joan (ajonollántseli als peus) ¡Vosté es un àngel... Carme!

Dª Carme (ab sobirana dignitat) Soch lo que soch: aixéquis y espe-
ri: quan estiga arreglada l'avisaré (anantsen y á
part); ¿Qu'es dolç, oh Vèrge santa, tornar bè per mal!
(Se n'va)

Esc. VI.

D. Joan y D. Enrich.

D. Joan (Fritós y recaragolantse de despit en la cadira ahont s'ha
assentat d'esquena á la porta del fondo); Ahuy l'haig de
véurer meva... sí, meva!... ¡Perdut per perdut, que m'enfon-
zin sos brassos!... ¿Que m'endona de l'honra y de la
vida, si assoleixo aquest sol moment de ditxa, tornni cons-
tant y enllutxernador de tota ma existencia! (reflexiona)

D. Enrich (molt envellit: entra temerós é indecís); Al fi los haurè tro-
bat!... ¿Qui sap si l'reverent?... ¡pobre Manel!... quánt s'ale-

gra ahir al vèurem"... (gran llunya d'afectes) Lluny de Barcelona; ab les nóms cambiats; vivint modestos y apartats del tracte social; cóm havian de rébre mes cartes, ni saprigueu noticies meves!... ¡Pobres!; quánt haurán sufert...! (queda pensatiu sense atrevirse á passar endevant)

D. Joan (per ell mateix) ¡Si jo l'hagués entretinda enlloch de perseguir-la com ho he fet...!: ¡si les cartes se jugnessen dues vegades! (va enrahonant baix y accionant segons lo que pensa)

D. Enrich (á part, molt commogut) ¡Correu, correu llágrimes meves fins á rentarme del tot de mes passades culpes! (adonantse de don Joan) ¡Ah!; un senyor á n'aquí! (mirántsel' ab insistencia) ¡sembla l'mateix que venia aclofat á l'altra banda de mon Wagó...! (inquiet) Si haurá prés malament les de senyes de la casa!... (dubtant entre si de n'entorna ó nó) (aixecantse) ¡No... no pot ser!: ¿élla armarme un paranys?

D. Joan

, és massa noble! (adonantse de D. Enrich, quedant aclaparat) ¡Ah!; es lo mateix del trén... ¿si serà un policia?.., sos ulls... sí, sí... son aquells ulls.. (procura asserenarse, girantshi d'esquena)

D. Enrich (alt) Dispénsim', Senyor: sentiría haverme equivocat ó que la gent del poble m' haguessen jugat una broma pesada...

D. Joan (á part, dominantse) Aquesta vén... son nostre... (alt) ¿Qué diu...?

D. Enrich (encaminant y mirántsel' ab molta insistencia) ¿Si faría la mercé de dirme si es aquí allont viu una senyora... viuda... una tal Da. Carme, vinda de Vérges...?

D. Joan (ab sequetat) Bé sap son nóm y sa casa...

D. Enrich ¡Quanta ditxa...! ¿podría véurerla...? (gran emoció)

D. Joan (rabiosament gelós é irreflexiu) ¡Cóm! ¿fora possible qu'ella hagués concedit á un qualsevol passa-volant lo que jo no li he pogut arrabassar may ni de cap manera? d'una santa!

D. Enrich (indignat) Si es cavaller V., respecti les virtuts ~~d'una dama~~

D. Joan (encegat) Moltes mercés là hi deurá V., sens dubte, quan aixís la defensa

D. Enrich (haventlo ja reconegut y ab emoció) Lí... sí, Joan!...; tantes, que may podré pagárleshi...!

D. Joan (á part) ¡Oh,... estich perdut! (alt, fentse el desentés) De modo que, per lo que ascolto, vosté es (molt irónich) Dn... En... rich!...

D. Enrich (anantli á estrényer les mánus molt afectuós) Lí, Joan; lo mateix: ton antich company... ton amich de sempre!...

D. Joan (ab coratge) ¿De quánt ençá, ira dels cels! los morts resuscitan?

D. Enrich (ab convicció) ¡D'ençá que'ls vius saben redimirse!

D. Joan (no volguentse rendir á la evidencia) ¡Ó jo mi torno boig... ó V. ment!

D. Enrich ¿Mentir jo...? (dominantse) ¡Bá, Joan!: deixat'de ximpleses y abrassa á ton antich amich!...

D. Joan (desesperat) ¿Vosté mon amich?... digui mon butxí, y estará en lo cert!

D. Enrich (gran llúyta de sentiments) ¡Joan, Joan! ¿perque així esclafas mon cor y mi exasperas?

D. Joan (provocatiu) ¿Cóm nó, si robantme á la Carme, vas convertirme en una fera... condempnantme á ser, aixinateix, l'home més infelís de la terra?: ¿cóm nó, si al vèurel' de nóu, ab horror de mos ulls, voldria (noresmenys) que mes miradas fossen llamps abrusadors pera aniquilarlo y convertir en cendras aquell cor miserable que mi detenta lo de la dóna iniqua á la qui he amat y á la qui adoro?

D. Enrich (solemnial) ¡Prón ja, D. Joan!: en altres temps, de negres recordances, li hauría signat lo nostre; avuy... lo compadesch y lo perdono!.

D. Joan (ribent histérich) ¡compadirme?... ¡ja...ja...ja!: ¿perdonarme?... ¡cobart!.

D. Enrich ¿Cobart...? mal llamp!... (dominantse y ab tendresa) No mi

tentes, Joan... y demana á Déu qu' aparte de mos ulls lo vam de sancha qu' els anava á cegar de coratge...!

D. Joan (ab exaltació creixent) Sí, sí!: cobart.. y fellón... y vil com tot home sens' honra!

D. Ewich ¡Oh, Déu dels cels!...: ¡pròu, D. Joan!: (dominantse é irónich) tols un home com V. qu' acaba de pérdre honor y fortuna, guardant sencer ton orgull indomable, pot parlar aixís...!

D. Joan (ab ira) ¡Maledicció! (abatut) é Vs á dir que V., també... tambè sap...?

D. Ewich (interrompentlo) Jo ab mí, tot Barcelona y l' món financier á n' aquestes hores: vosté, com jo amy creudera, va ser anit posat al quadro...!: son alsament, es lo rum-rum del dia!

D. Joan (á part, aclaparat) ¡Ettich perdut!

D. Ewich (ab noblesa) Nó, Joan: en la actual situació, hi ha un saldo á son favor: vosté pót encara salvarse!.

D. Joan (ab mirada extraviada) ¿Cóm?

D. Enrich — Joan! s'assolá ma casa... fins lo de la Carme ho havia perdut vilment;... no tenía ni un ~~peso~~ ~~duro~~ meu!: no així tú, Joan, á favor de qui y tan prompte com vaig saltar á terra allí al matí, m'donguí brassa de depositar en lo Banch de Barcelona la respectable suma que ~~m'acreditaves~~ (le treu la cartera y d'adins d'ella un document que li amostrará, quedántsel') ¿Qué més...?

D. Joan — ~~desmesurat~~ mon capital ~~que necessitavia~~ pera desferte de la deshonra.

D. Enrich — (ab afecte) Y ai ab això no n'fingueixes pròu, Joan, ton amich de col·legi... jo, que he plorat amargament los moments en que deixí d'esser home de bè;... jo, l'infelís desterrat que he conegut quán negre es lo pá de l'anyoronça haventlo de gramunyar ab la suhor del front y l'anhel d'ofegar ab ell los remordiments de la conciencia... poso á ta disposició tot

D. Joan — ¡Ja... ja... ja!. (riheut bestialment é histèrich)

D. Enrich ¡Joan, per Déu!.. (*commogut*)

D. Joan (*sarcástich*) ¡Imbécil!: ¿jo, qui afany ha sigut enfonzarlo,.. jo, que l'volía mort y enterrat y qu'així m'ho creya,.. jo deure gratitut al lladre de mia ditxa?... ¡may... may!

D. Enrich (*ab noblesa*) Nó.. nó, Joan; ni això t'demano: no t'recordes més de mí.. ni dols m'estimentes,.. perió; salva l'honra!

D. Joan (*ab infernal sarcasme*) ¿Parla d'honra qui va ser un estafa?

D. Enrich ¡Oh!... (*lluytant pera dominarse*)

D. Joan (*profegint*) ¿Dui no tingué valor pera amortallarla ab son caddàver?...

D. Enrich (*intentant convençerl'*) Més, jo, Joan, m'he redimit,.. trevallant y pregant a'Déu... he merescut...

D. Joan ¡Hipócrita!..., potzer estafant de nóu robant, sens' dubte, (*per lo qu'aquell dia*) ¡això! (*li dona una bofetada*)

D. Enrich (*abrahonantshi*) Oh!...prón! (*contenintse*) ¡Déu meu!...¡per Vos

benehit sia! (per D. Joan, al heróica resignació)
(Al soroll de la bofetada y dels crits, surten Dª Cárme, Roseta, Guillém y Don Pau, quedant tots sorpresos y elevats).

Esc. VII.

Los mateixos, Dª Carme, Guillém, Roseta y Pau.

Guillém — (á D. Joan); ¡D. Joan! (á D. Enrich); cavaller!.. en casa ajena?... (D. Enrich procura amagarse, y, violentantse, permaneixerá al fondo; natjamagat fins que l'diálech ho indiqui)

Dª Carme — ¿Qué passa..? ¿qué ha ocorregut... D. Joan?... ¿aixís respecta la casa quina hospitalitat...?

Roseta — (á Don Pau); ¡Don Joan.. ab un senyor aquí... y barallantse...?

Pau — (á Roseta per don Joan); Si ni ab los angels podría estarhi ab pán!

D. Joan — (rihent esbojarrat y dirigintse principalment á Dª Bar.); ¡Ja.. ja.. ja!:... ¡quina presentació mes lluhida!; quina resurrecció mes explendent! (irónich, signant á D. Enrich en qui tots s'hi fixan lla-

vors) ¿Qué no l'coneixen?: ¡fóu un estafa!; per això l'amaga!: ¡múrindel!; el son marit, Carme; el son pare, senyoreta! (Estupefacció general e intensa en tots éllg, mentres don Joan va rient ab lo gorg del dimoni) ¡Ja... ja... ja!

D. Enrich (donantse á conéixer y abrassant primer á Dª Carme, després á son fill, tornant als brassos d'aquélla: gran llúyta de sentiments, sense exageracions ni crits intempestius) Oh, no m'amago, Carme!; ¡ploro, fills meus!: ¡soch jo... espòsa!: soch jo, bocins de mon cor!

Dª Carme ¡Enrich... Enrich meu! (llevántseli als brassos ab delirí)

Guillém y Rosseta. ¡Pare! ¡pare meu! (id id id id)

D. Enrich (al cel) ¡Diu gorg avuy! (plorant de dolsa y de dolor ensemps) ¡Perdó, Carme! (besantla) ¡perdó també vosaltres, fills meus!

Pau (á part y com atontat) ¿Qué passa?... ¿estich despert? (adonantse de que Dª Carme cáu desmayada, y mentres se n'va pera

tornar dessegnida ab un bas d'aygua, crida) Mi senyor D. Enrich!... la senyora, se mor..! (Aquest, ab los fills la rodejan y auxilian, sense adonarse ni cuydarse de D. Joan qui aprofita la ocasió pera fugir esclafint abans un riallada cruel)

D. Joan — ¡Ja..ja..ja!: lo diable m'ha ajudat!... era lo que jo buscava.. la emoció l'ha morta: ¡Acompanyémla! (riu y fuig)

D. Enrich — ¡Carme!... ¡Carme! (mentres l'auxilian ab intens carinyo)

Guill. y Ros. — ¡Mare!... ¡mare meva!: ¡cálmis, per Déu! (id. id.)

Pau — (entrant ab lo bas d'aygua ab la que arrunxa, tirántlahi fortament ab los dits durant una estoneta, lo rostre de Dª Carme) ¡No será res è m'entenen?: la sotracada ha sigut forta y la emoció intensa, peró... è qui no li feya avisarne, D. Enrich?... ¡després de tants anys! (demostra desitjos d'abrassarlo, lo que farà tan prompte com l'haja revingut Dª Carme)

Dª Carme — (reventintse poch á poch) ¡Enrich!... è es cert que t'he trobat?

Dª Enrich — ¡Oh, sí Cármе! : no mi vulgas tú deixar ara!...

Dª Carme — (petonejantlo) ¡Quin plaher!... ¡nó, no moriré!... ¡quánta ditxa, ¿veritat fills meus?... ¡Gracies, Verge Santa!

Pau — (carinyós) Mi senyora; calmis ¿mi entén?: no es bó...

Guillém — ¡Mareta...!; dominus, per Déu!...

Rozeta — ¡Mamá! (abrassantla y plorant, també exitada)

Dª Carme — (á tots) ¡Ja mi ha passat! (apretantse l' cor y dominantse després d' un suprém esforç) ¡No tenán! (movimient d' alegría en tots: á D. Enrich, privant que parli) No mi contes res: ara ja t' torno á vévrer, á abrassarte... á tindret pera no temer may mes á res ni á ningú! (se sent una nica llunyá bo tir d' un revolver)

D. Enrich — (esferehit y endevinant lo ocorregut, dirigintse á En Pau, al qui abrassava, y á En Guillém) ¡Corrén!; ¡salváulo! (per D. Joan) (Se n' van corrents En Guill. y En Pau)

Esc. VIII.

D. Enrich, Dª Carme y Roseta

Dª Carme (carinyosa y seure donarse compte de lo que li passa) ¡Quánt vell t' has tornat lluny de mí, Enrich!; ¡quánt hauràs sufert!... (ab amor intens) ¿M'has anyorat molt?

D. Enrich (preocupat y afectuós); ¡Tant, com ara gosto, esposa meva!

Roseta ¡Tants anys sense sapiguer rés de V. papá!

D. Enrich (ab dolor) Veus'aquí mon major martyri: ¡fóndrem' en desitjos de sapiguer noticies vostres y no pogner obtindren' ni una sola!... (molt afectat) ¡Si al menys hagués pogut sapiguer en mon destero que m' perdonàvan... quantes llágrimes...!

Dª Carme (interrompentlo) Deixémho córrer: lo passat... passat sia!

D. Enrich ¡Ets un ángel, Carme!... sempre la mateixa!: aixís pogués dirho jo, que no hauria conegut lo que son los remordi-

ments: bé es cert qu' aquestos y un trevall honrat, m' han redimit, Cármе; que ma vida, desde l' jorn mateix en que trepitjí terres d'América, fón una expiació contínua, però... ¡dihzós qui may degué abaixar lo front y avergonyirse devant de Déu y dels hómens!.

Dª Carme. Per aixó som d'argila y sóm mortals, Enrich meu...

Roseta Deixém aquestes cosses pera després, mamá...: ¡quantes ne tindrém pera contarnos tots plegats en les vetlles d' aquest hivern... ¿oy papá?: ara, podría entrar dins y descansar una estona pera després dinar... (se senten los passos apeixugats d' en Guillém y d' en Pau pero ¿qué veig? ¿qui haurá succehit? (s'apressa cap al vèurels entrar duhent al noltа pena y grans cuydados a' D. Joan mortalment ferit, al qui deixarán en la falda sillón)

Dª Carme (emocionada) ¡D. Joan!

D. Enrich (extraordinariament impresionat) ¡Misericordia per éll, Déu meu!

Esc. IX.

Los mateixos, Guillém, Pau y D. Joan.

(En Guillém y En Pau deixan poch á poquet y ab suavitat á'n D. Joan en la ~~cam~~ sellóna, com s'ha dit, mentres Da Carme y Roseta surten pera tornar dessegueix, duhent veres, dessfiles, un coixí, etc. hey dues se posan á curarlo, auxiliantlos D. Enrich En Gui. y En Pau. En lo rostre, cabells y robes de D. Joan hi haurá taques de sanch produhides per la ferida que s'notará en son front)

D. Enrich ¿Se retorna? (á son fill)

Guillém (signant que nó ab lo cap) La ferida ni apar mortal, papá.

Pau (sentenciosament, per D. Joan) ¡Sempre cruel fins ab sí mateix!

Da Carme ¡D. Joan; D. Joan!; (cridantlo) ¡y nó respón!... (fentli oloran èther)

Roseta (plorosa) ¡Pán, corra á cal metje!... digali que vinga dessegui-da...!

Pau — ¡Farém tart temporeta! ¿cabalment á n' aquest hora es al defora? ¿pera les visites á les dames? ¿m' entén? y.. (esglayantse ab la extremitat qu' han ra' fet D. Joan) ¡s' está morint..! (gran rapidés)

Roseta — (impacienta) Corrivat á l' abadía...

Dª Carme — ¡Si, Pau!; vola, vola: dir avisa primer al Sr. Rector...

D. Joan — (ab les basques de la mort) ¡Ay! (ab mostres de sufriment, però tenze esma)

Guillém — (alarmat y deixant de socórrer á D. Joan) Tè, Roseta; vésli donant á gotes: refréscali 'ls llávis: me n' hi salto jo (á Dª Carme per lo que ha dit) y torno dessegnida.

(En Guillém se n' va precipitadament)

Escena última.

Los mateixos, Mn. Manel y, mes tart, lo metje.

D. Joan — (ab veu casi ininteligible y ab gran afanys!) ¡M' moro!: l' cap... mal!... ¡set! (La escena será muda durant alguns moments:

tots s'esforçan en salvar la vida del pacient, fent relgaltar
sense violencies ni extremituts, lo temor, la emoció y la pena
que 'ls flagella. Entra Mn. Manel, no adonantse fins uns
instants després, de la dolorosa escena que s'está desenvol-
lant. Gran lluyta de sentiments y afectes en tots y crei-
xent rapidés en lo que va succehint)

Mn. Manel (entrant rialler) ¿Ahont es lo convidat ?: (dirigintse en
vers D. Eurich ab gran carinyo y tocantle per la espatlla)
¡prou podia esperarte á la estació segons convinguérem
(adonantse de lo que passa y mudant de tó) ¿Divina del
gracia es aquesta ?

D. Eurich (estrenyentli les mans) ¡La ho véus...!

Dª Carme ¡Confésal', Manel!: arribas á punt... (per D. Joan)

Mn. Manel ¡Pobre! (per don Joan, al qui socorrerá desseguida, ni bé
allargant silenciosament la má á D. Eurich, li dín, con-

testantli); ¡Benvingut sías! (prén lo pols á D. Joan); ¡Encara viu! (Se descubreix, trén son breviari ó llibret de rezo, tal manera una oració y acostantse al oido del moribund, de quin costat may se'n mourá la boleta, li pregunta esforçant la véu); D. Joan!; ¿me coneix.? (Aquest, al sentirlo, obra 'ls ulls ab dificultat, se l'mira extraviadament y fa que sí ab lo cap. Després dóna una mirada al entorn y reconeixent á D. Enrich li allarga la má, dihentli;)

D. Joan. ¡Ditxós... tú... qu'has sigut... honrat! (plora) Déu t'ho premihi!

Mn. Manel (solemne) La misericórdia no té límits, D. Joan!

Pau (á Roseta, molt baix) ¡Ay nú, se m'trenca l'cor!

Roseta (á Pau, id id) ¡Pregám per éll!

D. Joan (afiniant per moments); Jo mi moro! (veyent á Da Carme) ¡Car... me! ¿mi'... per... do... na?. (Aquesta li fá que sí, amarada en plor que continuará)

D. Enrich (molt afectat) ¡Cirat; Joan!... serém com dos germans...

D. Joan (ab plácida rialla) ¡Ah!...¡gràcies... Cárme! (agafantli la má, que procura besar ab fonda gratitut) (Entran En Guillém y l'metje prosseguint una conversa)

Guillém (al metje) Li, sí: als pochs segons del tir, hi havém corregut trobantlo estés en lo bassal de sang qu'ha vist al passar al caminal del hortet...!

Metje (á Guillém) Veyám... veyám! (se dirigeix á D. Joan, quin pols prén y reconeixentlo exclama) ¡No hi ha remey!: es mort!

D. Joan (fá un moviment violent y convulsiu, y tot besant la Creu fix que li posa als llávis Mn. Manel, mor exclamant ab veu apagada) ¡Miserere mei....! (mor)

Mn. Manel (Solemial, donantli la absolució) ¡In nomine Patri et Filii et Spiritu Sancto! (Dessegida li prén mia

ná y li clón los ulls, exclamant); ¡Déu l' haja perdonat! (Al tentar això totz, mancos éll, s' dgonollan al entorn del cadáure de D. Joan) ¡Infelís!; tal com visqué, ha mort!: ¡Tristos exemples de la Vida Moderna!. ¡Qué Déu, á tots, vos en desllivre!

(Teló ràpit)

Fi.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA BARCELONA